

Zapewnić uczniom bezpieczeństwo...

*Wybrane uwarunkowania prawne organizacji bezpiecznej nauki,
rekreacji i wypoczynku*

Kuratorium Oświaty w Katowicach

Spis treści

Wprowadzenie - Śląski Kurator Oświaty <i>Stanisław Faber</i>	str. 3
Różne aspekty bezpieczeństwa w szkole <i>Maciej Osuch</i>	str. 4
Organizacja wycieczek, krajoznawstwa i turystyki w pytaniach i odpowiedziach <i>Jadwiga Króliczek</i>	str. 20
Z doświadczeń oddziału skarg <i>Maria Zmijewska Mikoś</i>	str. 26
Zasady bezpiecznego Internetu <i>Andrzej Mróz</i>	str. 36
Bezpieczny wypoczynek dzieci i młodzieży.....	str. 41
Wykaz wybranych aktów prawnych	str. 64

Jeżeli najbardziej niewinne i bezbronne dziecko nie może czuć się bezpiecznie w jakimś społeczeństwie, wówczas już nikt bezpiecznie czuć się w nim nie może!

Ks. Stefan Wyszyński

Szanowni Państwo,

jednym z podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa – ustalonych przez Ministra Edukacji Narodowej Krystynę Szumilas na rok szkolny 2012/2013 - jest wzmacnianie bezpieczeństwa w szkołach i placówkach.

Zapewnienie uczniom bezpieczeństwa w szkole, na wycieczkach, w czasie wakacji i ferii zimowych należy do najważniejszych obowiązków dyrektorów, nauczycieli, opiekunów. Przedmiotem nieustannej troski dorosłych powinno być także dążenie do stworzenia dzieciom warunków do nauki, zabawy i wypoczynku w przyjaznej, radosnej atmosferze.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom nauczycieli, rodziców, wychowawców, wykorzystując doświadczenia z nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami w województwie śląskim pracownicy Kuratorium Oświaty w Katowicach przygotowali poradnik, w którym znajdą Państwo odpowiedzi na najważniejsze pytania z zakresu bezpieczeństwa dzieci, ujęte w różnych formach: analizy przepisów prawa, komentarzy, autentycznych przykładów z życia szkolnego, przykładowych procedur, adresów instytucji.

Mając na uwadze dobro dziecka, ochronę jego praw, zapewnienie mu pomocy w odnajdywaniu się w środowisku szkolnym, liczę na twórczą, efektywną współpracę i zaangażowanie osób dorosłych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci i młodzieży.

Życzę, aby we wszelkich działaniach udawało się Państwu wywołać uśmiech na twarzach radosnych, bezpiecznych i szczęśliwych dzieci.

Śląski Kurator Oświaty

Stanisław Faber

Katowice, grudzień 2012

RÓŻNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA W SZKOLE

Maciej Osuch

Czyżby tytuł sugerował, że bezpieczeństwo w szkole nie zawsze znaczy to samo? Moim zdaniem tak i postaram się to poniżej wykazać. Rzecz jasna, dążymy do tego, aby bezpieczeństwo znaczyło bezpieczeństwo, czyli brak niebezpieczeństwa, zagrożeń itd. Jednak czy osiągnięcie takiego stanu w szkole w ogóle jest możliwe? Czy daje się wyeliminować wszystkie zagrożenia czyhające na ucznia podczas edukacji szkolnej? No właśnie...

Tematyka bezpieczeństwa, które jesteśmy winni zapewnić uczniom, jest bardzo wyraźnie podkreślona w wielu aktach prawa oświatowego – w tym - zarówno rangi ustawy, jak i w rozporządzeniach. Mało tego – poszczególni ministrowie edukacji dbają o to, aby już na wstępie swojego urzędowania zwrócić baczną uwagę na sprawy bezpieczeństwa i zająć się nim albo w formie priorytetów, albo specjalnych, rządowych programów. Z tych ostatnich najgłośniejszym chyba był niezwykle kontrowersyjny program „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”. Aktualnie realizowany jest program „Bezpieczna i przyjazna szkoła”. Warto się im przyjrzeć, gdyż pokazują znacznie szersze spojrzenie na problematykę bezpieczeństwa, niż to zawarte „literalnie” w przepisach.

Zajrzyjmy do Karty Nauczyciela. Już w pierwszych jej artykułach jesteśmy zobowiązani jako nauczyciele do zapewnienia bezpieczeństwa uczniom:

„Nauczyciel obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę (...)”

To tylko fragment przepisu zawartego w art. 6 Karty Nauczyciela. Warto znać całą jego treść, gdyż uchybienie obowiązkom w nim wymienionym grozi odpowiedzialnością dyscyplinarną - zgodnie z art. 75 Karty Nauczyciela.

Takie ujęcie spraw bezpieczeństwa uczniów sygnalizuje, jak wielką wagę ustawodawcy do tego przywiązują. Nie może być inaczej, gdyż dbanie o bezpieczeństwo uczniów w sytuacji obowiązkowego nauczania do osiemnastego roku życia, egzekwowanego przez administrację rządową, to wywiązywanie się z gwarancji dbania o podstawowe prawo człowieka w państwie demokratycznym.

Zostańmy jeszcze chwilę przy Karcie Nauczyciela. Art. 7 zawiera w swej treści istotne obowiązki dyrektora szkoły: **„Dyrektor szkoły m.in. sprawuje opiekę nad dziećmi i młodzieżą uczącą się w szkole”**. Przepis ten być może mało precyzyjnie odnosi się do bezpieczeństwa uczniów, ale już w dalszej jego treści nie ma żadnych wątpliwości: „dyrektor szkoły jest odpowiedzialny m.in. za zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę”.

Na szczęście dyrektorzy i nauczyciele nie są osamotnieni w misji zapewniania bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom. Wsparcie znajdują w przepisach ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z art. 5 ustawy o systemie oświaty to „organ prowadzący zapewnia warunki działania szkoły, w tym bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki”.

Jednak uwaga! To wsparcie nie zwalnia dyrektorów w żaden sposób z troski o bezpieczeństwo. W art. 39 ustawy, na barki dyrektora szkoły nałożone są obowiązki związane z wykonaniem zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę. Ale nie mogło być inaczej, skoro już w art. 1 ustawa o systemie oświaty deklaruje, że system ów, zapewnia – „w szczególności” – „utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach”. Czyli bezpieczeństwo bardzo poważnie jest wzięte na celownik prawa. I chwała za to prawodawcom! Problem – jak wypełnić te przepisy czynem? Bo to, że musimy, nie budzi już chyba wątpliwości?

Całe szczęście, że sprawy dotyczące bezpieczeństwa zostały „zaopatrzone” w przepisy wykonawcze, czyli rozporządzenie. Co ciekawe, jeśli przyjrzymy się przywołanym już przepisom nie znajdziemy wśród nich delegacji zobowiązującej i uprawniającej ministra edukacji do opracowania stosownego rozporządzenia.

W takim razie z jakiego to artykułu ustawy i jakiej ustawy wynika konieczność jego opracowania? Dopiero głęboko w treści ustawy o systemie oświaty odnajdziemy źródło, którym jest art. 95a: „Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny obowiązujące w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, z uwzględnieniem w szczególności warunków pracy i nauki w czasie pobytu w szkole, w tym w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych oraz w czasie zajęć z wychowania fizycznego, w czasie zawodów sportowych i wycieczek turystycznych oraz postępowanie w sprawach wypadków uczniów”.

W ten sposób światło dzienne ujrzało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Jestem przekonany, że treść tego rozporządzenia jest wszystkim doskonale znana. To absolutny alfabet czynności, które należy wykonać, aby zapewnić bezpieczeństwo w szkole na podstawowym poziomie. Nie bez powodu napisałem „podstawowym poziomie”, gdyż to nie wszystko. To w zasadzie niezbędne minimum!

Skoro już wywołałem rozporządzenie o bezpieczeństwie, to proponuję przy nim pozostać dłużej niż chwilę. Postaram się wyszukać w jego treści wszystkie (mam nadzieję) zadania do wykonania, które ciążyą na dyrektorze szkoły i nauczycielach. Ostrzegam – jest ich niemało!

Jak przystało na dobre rozporządzenie, najpierw w § 2 mocne i jednoznaczne podkreślenie tego, że **„dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek”**.

Do absolutnie podstawowych obowiązków dyrektora należy kontrola zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków obiektów szkolnych, w tym warunków nauki i określenie kierunków ich poprawy – co najmniej raz w roku. Już od jakiegoś czasu można spokojnie odłożyć kontrolowanie po każdej, co najmniej dwutygodniowej przerwie, jak było kiedyś, czyli do roku 2009 r. Tak więc nie ma obowiązku dokonywania kontroli od razu pod koniec wakacji lub na początku roku szkolnego, choć nic nie stoi na przeszkodzie, aby taką

kontrolę właśnie wtedy zrobić. Zauważmy, że nie istnieje też jakaś specjalna forma protokołu ani nie musi to być praca jakiejś ściśle określonej, specjalistycznej komisji. Ta swoboda otwiera świetną okazję, aby włączyć do pracy zarówno rodziców, jak i samych uczniów. Co Państwo na to, aby rodzice swoim czujnym, a nawet „wyczulonym” okiem spojrzeli na obiekty szkolne? A przecież od nikogo innego tak jak od samych użytkowników, czyli uczniów nie dowiedzą się Państwo lepiej, na co w szkole należy zwrócić szczególną uwagę. Rzecz jasna, ostatecznie i tak dyrektorzy odpowiadają za tę kontrolę, ale nikt nie zabrania korzystania z pomocy rodziców i uczniów, tym bardziej, że do współdziałania w wykonywaniu swoich zadań zobowiązuje dyrektorów art. 39 ust. 4 ustawy o systemie oświaty, z którego chyba zbyt rzadko dyrektorzy korzystają...

Należy również pamiętać, że kopię protokołu zawierającego kierunki poprawy sytuacji koniecznie należy przekazać organowi prowadzącemu.

Kolejna bardzo istotna z uczniowskiego punktu widzenia sprawa to czuwanie nad równomiernym obciążeniem uczniów obowiązkami w poszczególnych dniach tygodnia (od roku 2009 nie ma „literalnego” obowiązku dbania o to, aby różnicować uczniom zajęcia każdego dnia i starać się, aby zajęcia nie były łączone w kilkugodzinne bloki, ale rezygnując z tych wskazówek trudno przecież zachować równomierność obciążenia? Tak przy okazji... Sporą aktywność w kontrolowaniu tego obszaru wykazują służby inspekcji sanitarnej. Bardzo ciekawie wygląda ich kontrola we wspomnianym zakresie. Ale wróćmy do tego w innym miejscu).

Na barkach dyrektora szkoły spoczywa także zapewnienie uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w pomieszczeniach szkoły. Ten obowiązek „kroczy” za uczniami, którzy w roku szkolnym 2009/2010 zostali objęci nową podstawą programową – sprawdźmy, których uczniów w szkole już dotyczy, albo lepiej zainwestujmy definitywnie w gustowne i ergonomiczne rozwiązania. To się nie zmarnuje. Zwrócę tylko uwagę na to, że przepis nie określa, w jaki sposób ma być to zapewnione, czyli nie muszą to być obowiązkowo szafki dla każdego ucznia. Wybierając jednak inne rozwiązanie, musimy także zadbać o to, aby pozostawione podręczniki i przybory były bezpieczne.

W każdej szkole obowiązkowo należy umieścić **plan ewakuacji** w widocznym miejscu. Niestety, w wielu szkołach trudno odszukać taki plan – co prawda jest, ale jego „widoczność”, a raczej „widzialność” jest znacznie utrudniona, ze względu na dosyć swobodne interpretowanie pojęcia „widoczne miejsce”. Być może takie plany to mało estetyczna ozdoba, ale akurat w tym przypadku priorytetem jest zapewnienie bezpieczeństwa, a nie względy estetyczne.

Ponieważ obowiązków dyrektora i nauczycieli związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa, wymienionych w rozporządzeniu jest jeszcze bardzo dużo, proponuję poniżej ich katalog. Niektóre z nich pozwolę sobie krótko skomentować.

- Trwałe i wyraźne oznaczenie dróg ewakuacji (miejmy na uwadze to, że oznakowanie dróg „dzięki” aktywności uczniów niekoniecznie zachowuje trwałość...)
- Ogrodzenie terenu szkoły. Pamiętajmy o zgłoszeniu tej czynności właściwemu organowi, w przypadku kiedy ogrodzenie będzie wykonywane od strony drogi publicznej. Taki wymóg nakłada art. 28 i kolejne ustawy Prawo budowlane.

- Przeprowadzanie prac remontowych, instalacyjnych i naprawczych w czasie nieobecności uczniów - uczniowie nie mogą przebywać nie tylko w konkretnych, remontowanych pomieszczeniach, ale także w miejscach remontów, co znacznie bardziej ogranicza możliwości nauczania w tym czasie. Oczywiście optymalną jest sytuacja, kiedy remont w szkole jest prowadzony w czasie wakacji, kiedy uczniów nie ma w szkole. Jednak zdarza się, że remont jest konieczny na skutek usterki w czasie trwania zajęć szkolnych. To tworzy już znacznie bardziej skomplikowaną sytuację, co oznacza, że uwaga powinna być wzmożona.
- Wyposażenie terenu szkoły, przejść, dróg i boisk w odpowiednie oświetlenie (warto przyrzeć się uważnie oświetleniu boisk, a szczególnie tym dawno nieczynnym lampom, które być może już nie służą oświetleniu boiska i nigdy nie będą służyć, ale stoją sobie w okolicy, czy aby na pewno „do końca” są nieczynne...).
- Wyrównanie nawierzchni dróg, przejść i boisk („kłaniają się” tutaj obowiązujące normy, szczególnie te dotyczące nawierzchni boisk).
- Utrzymywanie w sprawności instalacji odprowadzającej wodę i ścieki.
- Zabezpieczenie i udrożnienie otworów kanalizacyjnych i studzienek.
- Zabezpieczenie wyjścia ze szkoły przed bezpośrednim wyjściem na jezdnię (przyznam, że za każdym razem kiedy spotykam się z radykalnym rozwiązaniem tej sytuacji, czyli zamknięciem drzwi głównych szkoły na cztery spusty i wpuszczanie uczniów „tyłem” to mam mieszane uczucia...).
- Oczyszczenie przejść na terenie szkoły ze śniegu i lodu oraz posypanie piaskiem.
- Utrzymywanie urządzeń higieniczno-sanitarnych w czystości i pełnej sprawności z jednoczesnym zapewnieniem w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych bieżącej ciepłej i zimnej wody oraz środków higieny osobistej.
- Zapewnienie w pomieszczeniach szkolnych właściwego oświetlenia, wentylacji i ogrzewania. Tutaj mamy sporo do zrobienia – o ile z ogrzewaniem najczęściej nie ma problemów, o tyle oświetlenie i wentylacja to już obszar nie tak doskonały. Ponownie – obowiązujące normy, ale i indywidualne oczekiwania. Spotkałem się na przykład z taką sytuacją, która dotyczyła wadliwej lampy zainstalowanej w gabinecie logopedy. Co prawda, jak dla mnie, wszystko było w jak najlepszym porządku. Dla fachowców, którzy ją instalowali - także (a nie byli to amatorzy), jednak logopeda miał sporo zastrzeżeń dotyczących samej lampy, która utrudniała pracę z dziećmi. Tutaj bym nie dyskutował, tylko uwzględnił te zastrzeżenia, nawet jeśli wydają się nam one nie do końca zrozumiałe. Skoro ma to służyć dzieciom, to czemu nie.
- Dbanie o to, aby sprzęt szkolny dostosowany był do wymogów ergonomii (zróżnicowane stoliki i krzesła dostosowane do potrzeb konkretnego ucznia – różnice w budowie fizycznej uczniów są znaczne, szczególnie w starszych klasach szkoły podstawowej, a sprzęt identyczny...).
- Kontrola atestów i certyfikatów wyposażenia szkolnego.
- Utrzymywanie kuchni i stołówki w należytej czystości („należyta” czystość z pewnością będzie podlegała osobnej kontroli inspekcji sanitarnej, jednak nie tylko z tego powodu warto ją stale utrzymywać na wysokim poziomie – wszystkim wiadomo,

że zdarzają się przypadki zachorowań uczniów, które mają związek z zaniedbaniami higieny w kuchni lub w stołówce).

- Kontrola stanu technicznego wyposażenia kuchni i stołówki.
- Zapewnienie regularnego wietrzenia pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia, zarówno podczas przerw, jak i w trakcie zajęć (w tym jakże prostym zakresie, wiele szkół ma jeszcze sporo do zrobienia – nie należą do rzadkości sytuacje, w których cała lekcja przebiega w pomieszczeniu, które nie jest wietrzone nie tylko w trakcie, ale i przed zajęciami!).
- Oznaczenie i zabezpieczenie pomieszczeń, do których wstęp jest wzbroniony osobom nieupoważnionym.
- Czuwanie, aby żadne zajęcia nie były prowadzone bez nadzoru upoważnionej do tego osoby (Wydawać by się mogło, że podstawowy obowiązek nauczyciela, czyli fizyczna obecność w klasie jest w pełni realizowany. Niestety, zdarza się, że tak nie jest! Szczególnym momentem jest początek lekcji, kiedy to nauczyciele, spóźniając, tłumacząc to tym, że musieli pójść po dziennik... Jeśli dochodzi do takich sytuacji, o czym powinien wiedzieć dyrektor szkoły, konieczne jest systemowe opracowanie rozwiązania tego problemu, który dla wielu wydaje się błahy).
- Wyznaczenie i nadzorowanie dyżurów nauczycieli podczas przerw (nie jest łatwo opracować sensowny system dyżurów nauczycielskich, szczególnie w szkołach, które mają bardzo długie korytarze, a do tego wiele zakamarków. To prawdziwe wyzwanie, jednak nie ma tutaj taryfy ulgowej).
- Umożliwienie uczniom przebywania podczas przerw na świeżym powietrzu pod opieką nauczyciela. (Śmiem twierdzić, że prawo uczniów do przebywania na wolnym powietrzu w trakcie przerw, oczywiście w przypadku sprzyjającej aury, jest bardzo często łamane. Rozumiem, że troska o bezpieczeństwo skłania do działania radykalnego, czyli zamykania drzwi szkoły i trzymania wszystkich „pod dachem”, ale niestety... Trzeba podjąć to kolejne wyzwanie i zorganizować opiekę nauczycieli nad uczniami na zewnątrz, o ile warunki atmosferyczne na to pozwalają).
- Zabezpieczenie schodów poręczami uniemożliwiającymi zsuwanie się po nich.
- Zabezpieczenie przestrzeni pomiędzy ciągami schodów siatką lub w inny, skuteczny sposób (przyznam, że zdarzają się szkoły, w których kiedy spogląda się na sposób wykonania takiego zabezpieczenia, to budzi się strach...).
- Sprawdzenie stopnia śliskości stopni schodów.
- Kontrola temperatury w pomieszczeniach szkolnych (nie niższa niż 18 stopni C – w przypadku braku możliwości zapewnienia takiej temperatury dyrektor obowiązkowo zawiesza zajęcia na czas oznaczony bez zgody organu prowadzącego, a jedynie z powiadomieniem go. Nie istnieje konieczność powiadamiania kuratora oświaty).
- Zawieszanie zajęć w przypadku zbyt niskiej temperatury na dworze (-15 stopni lub mniej przez kolejne dwa dni o godzinie 21) lub wystąpienia zagrożeń zdrowia uczniów (to jedynie możliwość, ale za zgodą organu prowadzącego).

- Podejmowanie decyzji o niedopuszczeniu do rozpoczęcia zajęć w przypadku, gdy pomieszczenie lub jego wyposażenie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa, a w przypadku ujawnienia się takiego zagrożenia w trakcie zajęć – przerwanie ich i natychmiastowe wyprowadzenie z pomieszczenia uczniów (taką decyzję podejmuje także nauczyciel prowadzący zajęcia – warto to nauczycielom przypomnieć).
- Wyposażenie w zasadzie każdego pomieszczenia szkoły w apteczki zawierające środki do udzielania pierwszej pomocy wraz z instrukcjami jej udzielania (dotyczy także pokoju nauczycielskiego i pokoju nauczycieli wychowania fizycznego).
- Przeszkolenie wszystkich nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
- Zaopatrzenie uczniów podejmujących prace na rzecz szkoły w odpowiedni sprzęt i środki ochrony indywidualnej oraz zapewnienie nadzoru w trakcie tych prac (to chyba jedyne miejsce w przepisach prawa, które wskazuje na możliwość wykonywania przez uczniów prac na rzecz szkoły).
- Kontrola sprawności i bezpieczeństwa maszyn i urządzeń technicznych.
- Zapewnienie uczniom niepełnosprawnym miejsc nauki dostosowanych do ich potrzeb (w tym obszarze niestety, wiele szkół ma jeszcze sporo do zrobienia – dotyczy to nie tylko przebudowy architektonicznej, ale samego miejsca pracy, „ławki” ucznia niepełnosprawnego).
- Wywieszenie w widocznych miejscach w warsztatach, pracowniach i laboratoriach instrukcji i regulaminów.
- Udostępnienie kart charakterystyk substancji niebezpiecznych i preparatów chemicznych osobom, które prowadzą zajęcia z tymi preparatami (koniecznie należy zaznajomić uczniów z tymi kartami w przypadku używania konkretnych substancji podczas zajęć).
- Zapewnienie nadzoru nad uczniami podczas zawodów sportowych organizowanych przez szkołę.
- Zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w czasie zajęć wychowania fizycznego i nadzorowanie, aby ćwiczenia były dostosowane do aktualnej sprawności i wydolności uczniów (prośba do nauczycieli wychowania fizycznego – proszę zauważać, że nie z każdego ucznia da się „zrobić” olimpijczyka, a ocena z tego przedmiotu zależy także od wysiłku, który wkłada uczeń w wykonanie ćwiczeń).
- Poinformowanie nauczycieli, o obowiązku zwolnienia ucznia z wykonywania ćwiczeń podczas zajęć wychowania fizycznego, jeśli uskarża się on na dolegliwości zdrowotne z jednoczesnym powiadomieniem o tym fakcie rodziców ucznia. (Ilu z nas pamięta o takim obowiązku? Szczególnie w przypadku dziewcząt, które z powodów oczywistych zgłaszają dolegliwości, jest to niezwykle ważne. Rzecz jasna, wymagana jest tutaj duża delikatność ze strony nauczycieli i wrażliwość, których bywa, że czasami brakuje...).
- Kontrola właściwego umocowania sprzętu sportowego.
- Zapewnienie wystarczającej liczby opiekunów w czasie imprez i wycieczek w szkole i poza szkołą (nieustannie określenie „wystarczająca” spędza sen z powiek wielu dyrektorom. W większości przypadków, kiedy niestety dojdzie do jakiegoś

nieszczęścia podczas wycieczki, istnieje ryzyko narażenia się na to, że zaakceptowana liczba opiekunów była jednak niewystarczająca).

- Zawiadamianie niezwłoczne o wypadku ucznia jego rodziców, organu prowadzącego, społecznego inspektora pracy, pracownika odpowiedzialnego za bhp i rady rodziców (jedynie wypadek śmiertelny, ciężki lub zbiorowy wymaga powiadomienia niezwłocznego prokuratora i kuratora oświaty)
- Zabezpieczenie miejsca wypadku do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy.
- Powoływanie zespołu powypadkowego, badającego okoliczności wypadku ucznia.
- Przygotowanie protokołu powypadkowego (przekazuje się go do organu prowadzącego lub kuratora oświaty jedynie na wniosek tych organów).
- Prowadzenie rejestru wypadków.
- Analizowanie przyczyn i okoliczności wypadków i omówienie ich z pracownikami szkoły (fakt dokonania tych czynności warto wyraźnie odnotować w dokumentacji np. w protokole posiedzenia rady pedagogicznej).

Chciałoby się rzec: „i to by było na tyle”, jednak niestety – to w zasadzie dopiero początek. Czas na szersze spojrzenie...

Codziennosc funkcjonowania naszych milusińskich w szkołach odbywa się w rytm opracowanych z wielkim wysiłkiem grafików zajęć dla nich zaplanowanych w poszczególnych dniach. Co prawda minister edukacji nakazuje, aby obciążenie zajęciami szkolnymi w ciągu tygodnia było równomierne, jednak już nie daje innych wskazówek. Zrezygnowano ze wskazania na różnicowanie zajęć i nielączenie w bloki. Co prawda dosyć delikatne to były wskazówki, ale zawsze. W obecnej sytuacji prawnej trudno kwestionować opracowane codzienne plany lekcji. Jednak pomoc przychodzi spoza systemu oświaty, bo ze strony inspekcji sanitarnej. Wygląda na to, że w tych najistotniejszych z punktu widzenia psychiki ucznia obszarach inspekcja sanitarna wykazuje sporą aktywność.

Zastanawiałem się, jakie to prawo daje Inspektorowi Sanitarnemu takie kompetencje? To już nie tylko sprawdzanie, czy w szkole są higieniczne toalety, a garnki w kuchni czyste (przepraszam za taki „skrót myślowy” – mój szacunek dla służb sanitarnych po przyjrzeniu się ich aktywności jest naprawdę szczerzy i głęboki – inny być nie może). Zajrzałem do ustawy z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej w poszukiwaniu wyjaśnienia tej sytuacji. Nie musiałem długo szukać. Już z art. 1. dowiemy się, że: „Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami m.in.: higieny procesów nauczania i wychowania” Jak pięknie sformułowane! Na pewno szeroko.

Z kolei art. 4 ustaw uprawnia Państwową Inspekcję Sanitarną do kontroli przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących m.in.: higieny pomieszczeń i wymagań w stosunku do sprzętu używanego w szkołach oraz higieny procesów nauczania. Jak to wygląda w kontekście sygnalizowanego już tygodniowego rozkładu zajęć uczniów? Analiza jednego z arkuszy pokontrolnych pozwala na następujące wnioski. Według inspekcji sanitarnej lekcje należy rozpoczynać o stałej porze (oczywiście mam na myśli poranki). Gdy różnica wynosi więcej niż 2 godziny,

to jest niedobrze. Dzienny limit godzin to: w klasach IV-V – 6 godzin, w VI i wyżej - 7 godzin. Co prawda dodany jest wyjątek – nie dotyczy to szkół, w których program wymaga większej liczby godzin... Za nieprawidłowość uważane jest przekroczenie liczby godzin w ciągu dnia o jedną godzinę. Jedno z zaleceń dotyczy przeznaczenia co najmniej jednej godziny dziennie na zajęcia z elementami ruchu, takie jak: wychowanie fizyczne, plastyka, muzyka, lub godzina wychowawcza. Tutaj jednak dosyć liberalnie – za nieprawidłowe uznawane jest nieuwzględnienie takich zajęć w dniu, kiedy jest maksymalna liczba godzin. Zaleca się, aby w poniedziałek i (lub) w piątek zaplanować mniej godzin lekcyjnych. A teraz coś o przerwach. Sugerowane przez Inspekcję Sanitarną przerwy są nie krótsze niż 10 minut a jedna 20 minut. Dopuszcza się dwie przerwy 15 minutowe zamiast jednej 20 minutowej. Według mnie bardzo trafne spojrzenie. Cokolwiek konserwatywne (za „naszych czasów” tak było), ale z pewnością przyjazne uczniowi. Naprawdę warto z co najmniej kilku pomysłów skorzystać. Osobiście najbardziej podoba mi się powrót do przerw standardowych, czyli takich jak pamiętam 10 i 20 minutowych. Aktualnie bardzo powszechne „pięciominutówki” to według mnie pomysł nietrafny. Czy warto ponosić takie koszty za cenę niewiele szybszego powrotu do domu?

Kiedy już zaplanowaliśmy naszym uczniom czas, troskliwie przyglądając się przerwom pomiędzy zajęciami, spójrzmy na liczebność uczniów w klasach. Co prawda panujący niż demograficzny wydawać by się mogło w większości szkół rozwiązuje ten problem, jednak niekoniecznie. Warto, aby dyrektorzy szkół podejmowali negocjacje z organami prowadzącymi w tym zakresie.

Skoro już „weszliśmy” do klasy, to warto, aby każdy z nauczycieli zauważył, że uczniowie w przestrzeni klasy najczęściej nie zasiadają przypadkowo. Każdy w tym cokolwiek sztucznym i ograniczonym w wyborach tworze, jakim są rzędy stolików (najczęściej trzy) wybiera miejsce dla siebie najbezpieczniejsze! W instytucji, która stale ocenia, kontroluje i dyscyplinuje takie miejsce to często oaza bezpieczeństwa. Im szybciej sobie to uświadomimy jako nauczyciele, tym lepiej. Dajmy dzieciom ten ważny element wsparcia, przeżywania wspólnotowego, poczucia przynależności do grupy! Ponadto pozwólmy uczniom samym zaaranżować ich przestrzeń, jeżeli chcemy, aby to była także „ich” przestrzeń, w tym cokolwiek obcym im świecie, określającym i odmierzającym czas kolejnymi dzwonekami...

Na chwilę powróćmy jeszcze raz do ustawy o systemie oświaty, która jako jeden z głównych, podstawowych obowiązków nauczycieli wymienia troskę o zdrowie uczniów. Jeśli zaczniemy analizować ot tak swobodnie pojęcie zdrowia, w tym psychicznego, nawet bez kontekstu troski, to obawiam się, że możemy zejść dosyć daleko. Tym bardziej ciekawie wygląda ten obowiązek w świetle prawnej sytuacji związanej z tym, co ze zdrowiem kojarzy się bardzo często, czyli podawanie lekarstw uczniom, którzy takiego lekarstwa potrzebują.

Do roku 2010 nauczyciele poruszali się w temacie interwencji medycznej jak we mgle. Z jednej strony tłumaczyli się, że to nie ich obowiązek, gdyż nie ich kompetencje. Z drugiej strony mogliby odpowiadać za nieudzielenie pomocy dziecku. Czyli i tak źle i tak niedobrze. Ta świadomość, budziła niepokój, szczególnie w specjalnych szkołach i ośrodkach lub przedszkolach, gdzie prawdopodobieństwo konieczności podania leku było i jest duże. W maju 2010 roku ukazało się stanowisko Ministerstwa Zdrowia w sprawie możliwości

podawania leków dzieciom przez nauczycieli w szkole i przedszkolu. Zacytuję je prawie w całości, gdyż wiem, że sprawa nadal nie jest powszechnie znana. Minister Zdrowia w przypadku stanów nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji lekarskiej zobowiązuje nauczycieli, dyrektorów lub pielęgniarki do podjęcia działań z zakresu pomocy przedmedycznej z uwzględnieniem posiadanych umiejętności oraz wezwania karetki pogotowia ratunkowego. Jednocześnie wskazuje, że obowiązkiem naszym jest zawiadomienie rodziców lub opiekunów prawnych dziecka. Jeżeli uczniowie zgłaszają inne problemy zdrowotne, czyli na przykład boli je brzuch, pielęgniarka po rozmowie z uczniem zawiadamia rodziców lub opiekunów prawnych z zaleceniem konieczności odbycia konsultacji lekarskiej. No tak, a kiedy nie ma pielęgniarki? Wtedy takie działania musi podjąć dyrektor szkoły lub upoważniona przez niego osoba! Czy aby na pewno każdy z dyrektorów ma taką osobę upoważnioną w szkole? Jeśli nie – czas najwyższy to zrobić! A co z lekami? Tutaj minister zdrowia odnosi się jedynie do chorób przewlekłych. W takiej sytuacji, kiedy występuje konieczność stałego podawania uczniowi leków w szkole, rodzice dziecka - przed przyjęciem go do szkoły - zobowiązani są do przedłożenia informacji na temat tego, na jaką chorobę dziecko choruje i jakie leki na zalecenie lekarza zażywa. Podają nazwę leku i sposób dawkowania. Według ministra zdrowia konieczne jest dołączenie przez rodziców lub opiekunów prawnych zlecenia lekarskiego oraz pisemnego upoważnienia pielęgniarce do podawania dziecku leków. Wymóg ten dotyczy także uczniów pełnoletnich.

W przypadku nieobecności pielęgniarki (często szkoły mają pielęgniarki „na godziny”), cytowane „stanowisko” zaleca, że w sytuacji, gdy stan zdrowia dziecka wymaga podania leku lub wykonania innych czynności (np. kontroli poziomu cukru we krwi u dziecka chorego na cukrzycę; podawanie leku drogą wziewną dziecku choremu na astmę) - czynności te mogą wykonywać również inne osoby (w tym: samo dziecko, rodzic, nauczyciel), jeżeli odbyły przeszkolenie w tym zakresie. Osoby przyjmujące takie zadanie muszą wyrazić na to zgodę, zaś posiadanie wykształcenia medycznego nie jest wymogiem koniecznym.

Delegowanie przez rodziców uprawnień do wykonywania czynności związanych z opieką nad dzieckiem oraz zgoda pracownika szkoły i zobowiązanie do sprawowania opieki winny mieć formę umowy (ustnej lub pisemnej) pomiędzy rodzicami dziecka przewlekłe chorego a pracownikiem szkoły. Nic nie zmieniłem w ostatnich zdaniach w treści „stanowiska”, aby było jaśniej. Czyli bez zgody nauczyciela jednak nic się nie uda. Nie można nauczycielowi narzucić takiego obowiązku, tym bardziej gdyby nie miał przeszkolenia w tym zakresie. Jakiego? Tutaj minister nie precyzuje, uspokaja jednak, że nie musi to być wykształcenie medyczne...

Zważmy jeszcze na formę zobowiązania - umowa ustna lub pisemna. Uważam, że bezwzględnie dla własnego także bezpieczeństwa konieczna jest umowa pisemna, o ile jako nauczyciele taką umowę zgodzimy się podpisać. Dobrze, kiedy wszystko się układa, nauczyciele spokojnie się zgadzają na taką formę pomocy uczniowi. Ale co robić w przypadku takim, a nierzadkim, kiedy nie ma chętnych? Czy może dyrektor polecić wykonanie takiego zadania nauczycielom? Według mnie nie może! Chyba wtedy te obowiązki musi wziąć na siebie albo postarać się o ciągły dyżur pielęgniarki – to najwygodniejsze wyjście.

„Zdrowie” to jednak pojęcie znacznie szersze. W szkole olbrzymie znacznie ma sygnalizowane bezpieczeństwo dzieci w aspekcie zdrowia psychicznego, a o tym tak rzadko mówimy. Blisko tego byliśmy, przypominając o obciążeniu zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia oraz podkreślając rolę zajmowania przez ucznia miejsca w klasie. Bezpośrednio jednak, z punktu widzenia prawa zobowiązuje nas do tego ustawa z 19 sierpnia 1994 o ochronie zdrowia psychicznego, która już w preambule podkreśla, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym i w związku z tym, na mocy art. 1 tej ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej. To co już dotyczy nas wprost, bez wątpliwości określa art. 4 - działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego są podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych i wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia psychicznego”, czyli także w sytuacjach stosowania środków uzależniających i pozostawania w sytuacjach szkodliwych dla równowagi psychicznej i emocjonalnej. Działania te obejmują w szczególności stosowanie zasad ochrony zdrowia psychicznego w pracy szkół, placówek systemu oświaty.

Warto, aby każdy z nas zastanowił się, jakie to zasady ochrony zdrowia psychicznego świadomie przestrzega i wdraża w swoich szkołach? Ponieważ problem nie jest błahy, pomocne będzie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1996 r. w sprawie sposobu organizowania i prowadzenia działalności w dziedzinie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Rozporządzenie to w sposób jasny zobowiązuje m.in. szkoły do organizowania i prowadzenia działań w zakresie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Działania te mają być realizowane w szczególności przez: rozwijanie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności potrzebnych człowiekowi do samorozwoju i samorealizacji, radzenia sobie ze stresami i wymaganiami środowiska oraz zwiększania kontroli nad swoim zdrowiem psychicznym, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, w tym zapobiegających nadużywaniu alkoholu, używaniu innych substancji psychoaktywnych i paleniu tytoniu. To tylko te formy, które możemy bezpośrednio realizować w szkołach – o innych poczytaj ci, którzy zechcą, w samym rozporządzeniu.

Wymieniliśmy już kilka aktów prawnych, jednak czy to wszystkie akty normalizacyjne, w których znajdziemy zobowiązania ciężące na dyrektorach lub nauczycielach, konieczne do tego, aby uczniom w szkołach zapewnić bezpieczeństwo? Nawet jeśli mielibyśmy wąsko spojrzeć na problem (a chcemy spojrzeć szeroko!) – to nie można odpowiedzieć twierdząco.

Niemalą na temat bezpieczeństwa musimy zawrzeć w statutach szkół. Trzeba pamiętać, że przepisy zmieniają się. W 2007 roku, po kolejnej zmianie rozporządzenia o ramowych statutach, wszedł obowiązek określania w statutach szkół zakresu zadań nauczycieli oraz innych pracowników, w tym zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Szczególnie uwagę proszę zwrócić na fakt, że określenie tych zadań dotyczy także innych pracowników szkoły, czyli na przykład obsługi sekretariatu, woźnych, osoby sprzątające itd. To niezwykle szeroki obszar do dobrego zagospodarowania – kontakt z tymi

osobami jest często dla uczniów bardzo intensywny i bardzo ważny. Nie marnujmy takiej okazji!

Skoro już poruszyliśmy temat związany z zapobieganiem nadużywania alkoholu, innych używek i palenia tytoniu w kontekście bezpieczeństwa w szkole, warto zauważyć, że powyższa tematyka doskonale wpasowuje się w cele programu profilaktyki oraz programu wychowawczego, który jest opracowywany w każdej szkole. Nie można ujmować tych problemów w sposób wąski, czyli wyłącznie jako profilaktyki, bez uwzględnienia aspektu bezpieczeństwa.

W związku z powyższym zatrzymajmy się chwilę przy tych problemach. Opracowując szkolną strategię zapewniania bezpiecznych warunków, w tym wolności od zagrożeń pochodzących od używek, warto korzystać z przepisów zawartych w kilku ustawach. W zasadzie do każdej ze wspomnianych używek odnajdziemy stosowną ustawę.

Jako pierwszą proponuję ustawę z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Nie tak dawno została ona dosyć radykalnie znowelizowana – zawężając w sposób dosłowny pole manewru palaczom. Szkoły w związku z nowelizacją zostały przez ustawę potraktowane w sposób szczególny i bardzo dobrze! Zgodnie z art. 5 tej ustawy zabrania się palenia wyrobów tytoniowych (...) na terenie jednostek organizacyjnych systemu oświaty, o których mowa w przepisach o systemie oświaty (...). Czyli nie ma już nawet palarni lub innych miejsc wydzielonych dla palaczy – szkoła jest absolutnie wolna od dymu papierosowego!

To nie wszystko. Mamy jednak jeszcze coś do wykonania. Ten sam art. 5 zobowiązuje właściciela lub zarządzającego obiektem lub środkiem transportu, w którym obowiązuje zakaz palenia wyrobów tytoniowych, do umieszczenia w widocznych miejscach odpowiednich oznaczeń słownych i graficznych informujących o zakazie palenia wyrobów tytoniowych na danym terenie... Niestety, podczas nierzadkich wizyt w szkołach trudno mi było odszukać wymagane przepisem oznaczenia.

Zmieńmy nieco temat – zapobieganie problemom alkoholowym. Tyle się ostatnio mówi o nadużywaniu alkoholu przez młodzież. Tymi sprawami zajmuje się ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zapobieganie problemom alkoholowym to zadanie własne gmin. W tym zakresie także na szkołach spoczywa ciężar prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

Pragnę zwrócić uwagę na dwa przepisy tej ustawy. Pierwszy to zawarty w art. 14 przepis zabraniający sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych m.in. na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych (...). Drugi – zawarty w art. 23 uprawnia osoby i instytucje do udzielania pomocy dzieciom z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym nawet wbrew woli rodziców lub opiekunów będących w stanie nietrzeźwym. Ten przepis stanowi istotne wsparcie w rozstrzygnięciu dylematu głównie dyrektorów przedszkoli. Zdarza się, że stają oni przed wyborem – przekazać dziecko pijanemu rodzicowi, czy też nie.

Zostawmy już temat alkoholu, zajrzyjmy jeszcze szybko do ustawy zajmującej się narkotykami. Mam na myśli ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Twórcy ustawy, wyraźniej niż poprzednio, bardzo dokładnie określili, że także szkoły i przedszkola realizują regulacje ustawy. W art. 5 zawarli informację, że zadania dotyczące przeciwdziałania narkomanii są realizowane, w zakresie określonym w ustawie, także przez (...) przedszkola, szkoły (...). Czyli warto prześledzić uważnie przepisy tej ustawy!

Bardzo szczegółowo zajmuje się ona problemem narkotyków i myślę, że sporo cennej wiedzy każdy z nas mógłby wynieść z lektury tej ustawy. Podobnie jak w przypadku alkoholu zadania związane z przeciwdziałaniem narkomanii należą do zadań własnych gmin. Tym samym szkoły mają - także jak poprzednio - podobne zadania prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii wśród dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. Odnajdziemy w ustawie bezpośrednio nawiązanie co prawda do programu wychowawczego, a nie profilaktyki, ale zawsze: art. 19 - działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i zapobiegawcza obejmuje w szczególności wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów wychowawczych jednostek organizacyjnych systemu oświaty. Pamiętajmy o tym, że art. 30 dopuszcza sytuację, że na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację.

W erze informacji i cyfryzacji pojęcie bezpieczeństwa rozciąga się na zupełnie nowe obszary, na które w szkole koniecznie trzeba zwracać baczną uwagę. Ustawa o systemie oświaty w art. 4a podkreśla, że szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające. Co prawda programy zabezpieczające są szeroko dostępne i to często darmowe, ale obowiązek nie dotyczy wyłącznie instalacji i aktualizacji oprogramowania. Zwrot „w szczególności” nie znaczy nic więcej jak tylko szczególne zwrócenie uwagi na te sprawy, ale pozostaje cała paleta działań edukacyjnych, które mają zapewniać uczniom bezpieczeństwo w tym zakresie. Delikatna to bardzo sprawa, jak określić treści, które mogą być dla uczniów szkodliwe i balansujemy tutaj na granicy brutalnej cenzury, a tym samym naruszenia prawa do swobodnego dostępu do informacji z różnych źródeł. Popracujmy z uczniami, uświadamiając im konsekwencje korzystania z Internetu, kopiowania, umieszczania swoich wypowiedzi itp. Sami sobie często nie zdajemy sprawy z tego, jakie zagrożenia nie tylko w treści związane są z Internetem. A sporo spraw znajduje finał w przepisach kodeksu karnego lub co najmniej wykroczeń. Inny aspekt zagrożeń związanych z Internetem, to „wyciek” danych ze szkoły. Mam na myśli dane wrażliwe, niejawne, osobowe itp. Nie każdy jest uprawniony do dostępu do takich danych i zarządzania nimi.

W związku z powyższym warto mieć stale na uwadze nie tylko w kontaktach z rodzicami ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem art. 48 – 54 czyli niemalże całego rozdziału 8 o groźnym tytule Przepisy

karne... Nie chciałbym straszyć, ale na przykład: kto przetwarza w zbiorze dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do których przetwarzania nie jest uprawniony, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Dalej: kto administrując zbiorem danych lub będąc obowiązany do ochrony danych osobowych udostępnia je lub umożliwia dostęp do nich osobom nieupoważnionym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Gdyby jeszcze było mało: kto administrując danymi, narusza choćby nieumyślnie obowiązek zabezpieczenia ich przed zabraniem przez osobę nieuprawnioną, uszkodzeniem lub zniszczeniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Ponadto mijamy stale na uwadze, że nawet poruszając pewne sprawy podczas spotkań ogólnych rodziców (czyli podczas tzw. „wywiadówek”) narażamy się na naruszenie wymienionych przepisów. A już bardzo strzeżmy się przekazywania choćby numerów telefonów rodzicom wzajemnie bez ich wiedzy lub zgody, nawet jeśli przyświecał nam jak najszczytniejszy cel! Dzienniki lekcyjne w rękach rodziców podczas spotkania? Sytuacja niedopuszczalna! Publiczne, podczas „wywiadówki” przekazywanie informacji o jakimś uczniu, szczególnie informacji mało pochlebnych – także stanowi spore zagrożenie.

Kiedy już próbujemy szeroko spoglądać na sprawy bezpieczeństwa w szkole, nie możemy pominąć odwiecznego problemu sklepików szkolnych pełnych „śmieciorów” żywności oraz problemu ciężkich tornistrów.

Problem ciężkich plecaków, kiedyś zwany problemem ciężkich tornistrów istnieje, jest dosyć szeroki i poważny, choć niektórzy próbują go bagatelizować. To absolutnie niedopuszczalne podejście do sprawy. Jak na razie konkretne normy dotyczące ciężaru tornistrów lub plecaków raczej nie istnieją. Próbuje wspomóc uczniów ponownie – służby inspekcji sanitarnej, ale skutek raczej mierny. Oczywiście ciężar tornistrów nie jest związany tylko z niewygodą i zwykłym męczeniem się młodych ludzi, ale konsekwencje są znacznie bardziej poważne. Skrzywienia kręgosłupa oraz inne wady postawy, w prostej linii pochodzą właśnie od tych nieszczęsnych ciężarów dźwiganych codziennie przez dzieci. Pracownicy inspekcji sanitarnej ustalili – nie jest to przepis prawa, a jedynie proste przeniesienie przepisów regulujących dopuszczalność noszenia ciężarów w pracy młodocianych, czyli osób poniżej 16 roku życia, że ciężar dopuszczalny dla chłopaka to 5 kg, a dla dziewczyny 3 kg. Chyba nie dziwi nikogo, że dla najmłodszych, czyli dla uczniów klas I-III pracownicy sanepidu zaproponowali górną granicę 3 kg. Wydaje się, że to bardzo rozsądne wyjście. Niestety, nie jest to przepis, czyli nie można nikogo pociągać do odpowiedzialności za przekraczanie tych ciężarów. W tym kontekście, trudno uznać za co innego jak jedynie za półśrodek, wspomniany już przepis wynikający z nowelizacji rozporządzenia dotyczącego bezpieczeństwa w szkołach, który zobowiązuje szkoły do zapewnienia możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych przez uczniów w szkole. Być może rozwiązaniem będą wirtualne, cyfrowe podręczniki i tablety? Zobaczmy.

Jeszcze parę zdań na temat zdecydowanie bagatelizowany, a tak ważny. Wokół sklepików szkolnych lub automatów ustawianych w szkołach narosło sporo legend. W niemalże każdej szkole swobodnie można kupić kanapki, soki oraz inne artykuły spożywcze. Problem w tym, co sklepik ma w ofercie oraz w jakich warunkach następuje ta sprzedaż. Zaczniemy od warunków. Każdy tego typu sklepik musi spełnić dosyć ostre

wymagania, m.in. musi być zapewniony właściwy stan sanitarny pomieszczeń, czyli np. ściany i podłogi powinny być wykonane z materiałów umożliwiających łatwe utrzymanie czystości. Poza tym za niezbędne wyposażenie uznaje się blaty produkcyjne, urządzenia chłodnicze, w których przechowuje się np. półprodukty lub wystawia gotowe kanapki, ciastka i soki. Na dodatek w przypadku konieczności obierania i czyszczenia warzyw, np. marchewki, wymagane jest posiadanie osobnego pomieszczenia do dokonywania tzw. „obróbki brudnej”. Warto pamiętać o tym, że jeśli nie ma możliwości wydzielenia takiego pomieszczenia osoba prowadząca sklepik powinna zaopatrywać się w warzywa obrane i oczyszczone wraz z dokumentem potwierdzającym zakup. Aby zapewnić warunki sanitarne na wysokim poziomie, osoba prowadząca sklepik powinna posiadać aktualną książeczkę badań dla celów sanitarno-epidemiologicznych oraz książkę kontroli sanitarnej, a przed rozpoczęciem działalności należy uzyskać aktualny wynik badania wody.

No dobrze, ale jak wpływać na to, aby w szkołach nie sprzedawano tzw. „śmieciowego” jedzenia, czyli chipsów, słodczy itp.? Nie jest to łatwe, ale gdyby wprowadzić elementy związane z artykułami spożywczymi do programu wychowawczego i programu profilaktyki? Od niedawna istnieje konieczność zgodnego uchwalania takich programów przez rodziców i radę pedagogiczną. To dobre pole do współdziałania, wszak chyba nikt nie ma wątpliwości: to sprawy związane z wychowaniem i profilaktyką. Wszak dyrektor szkoły odpowiedzialny jest za zapewnienie bezpiecznych warunków funkcjonowania uczniów w szkole, a podsuvanie im niezdrowej żywności można uznać za łamanie tego obowiązku.

Pewną nadzieję na poprawę tej sytuacji daje realizacja programu „Owoce w szkole” oraz zajęć na ten temat przewidzianych w podstawie programowej pierwszego etapu edukacyjnego. Czy to wystarczy? Prawdopodobnie nie, ale na początek zawsze coś.

Gdzie te wszystkie informacje powinny się znaleźć, gdzie powinni ich szukać uczniowie i ich rodzice? Oczywiście dobrym miejscem, o czym już wspominałem są programy profilaktyki i wychowawczy. Jednak nie tylko.

Niewiele mówiliśmy o statucie szkoły, a to dokument, w którym na mocy rozporządzenia o ramowych statutach musimy zawrzeć sporo informacji dotyczących bezpieczeństwa w szkole.

Najistotniejsze momenty w treści statutów szkół, które dotyczą mniej lub bardziej bezpieczeństwa to te, w których określone są:

- cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa oraz uwzględniające program wychowawczy i program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska,
- szczegółowe zasady wewnątrzszkolnego oceniania uczniów,
- formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna jest pomoc i wsparcie, w tym również pomoc materialna,
- rodzaje nagród i kar stosowanych wobec uczniów oraz tryb odwoływania się od kary,
- przypadki, w których dyrektor szkoły podstawowej lub gimnazjum może wystąpić do kuratora oświaty z wnioskiem o przeniesienie ucznia do innego gimnazjum,

- przypadki, w których rada pedagogiczna może podjąć uchwałę upoważniającą dyrektora szkoły do skreślenia ucznia z listy uczniów,
- warunki pobytu w szkole zapewniające uczniom bezpieczeństwo,
- prawa ucznia, z uwzględnieniem w szczególności praw zawartych w Konwencji o prawach dziecka, oraz tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia,
- obowiązki ucznia z uwzględnieniem obowiązków w zakresie: udziału w zajęciach edukacyjnych, przygotowywania się do nich oraz właściwego zachowania w ich trakcie, usprawiedliwiania, w określonym terminie i formie, nieobecności na zajęciach edukacyjnych, dbania o schludny wygląd oraz noszenia odpowiedniego stroju, warunków korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie gimnazjum, właściwego zachowania wobec nauczycieli i innych pracowników gimnazjum oraz pozostałych uczniów,
- szczegółowe kompetencje organów szkoły, którymi są: dyrektor, rada pedagogiczna, samorząd uczniowski, rada rodziców i rada szkoły, o ile została utworzona oraz zasady współdziałania organów szkoły oraz sposób rozwiązywania sporów między nimi,
- zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników, w tym zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez gimnazjum.

Może warto wyjaśnić, dlaczego oprócz wymagań dosłownie dotyczących bezpieczeństwa, przywołałem także te, które wydawać by się mogło, że z nim nie mają wiele wspólnego. Przyczyna jest bardzo prosta. Większość z nich określa tzw. „reguły gry”, to znaczy to, jak się mamy zachować, co należy do naszych obowiązków, jakie grożą nam konsekwencje i za co itp. Nic bardziej nie budzi lęku jak niepewność, brak znajomości reguł. Kiedy je znamy, wiemy co do nas należy, znamy obszar, po którym możemy się poruszać bez obaw. To bardzo ważne z punktu widzenia poczucie bezpieczeństwa w szkole, a tak często o tym zapominamy!

Mam świadomość, że to nie wszystkie aspekty bezpieczeństwa, na które należy zwracać baczną uwagę w szkole. Niestety, ograniczona forma nie pozwala na skupienie się na wszystkich. Czy to zresztą byłoby możliwe? Wątpię. Szkoła to miejsce niezwykle dynamiczne, pełne nieustannych interakcji, które trudno przewidzieć.

Jednak po całym moim wywodzie, koniecznie chciałbym na zakończenie podkreślić, że zdecydowanie podniesiemy poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole jeśli każdy z nauczycieli solidnie wywiąże się na początku każdego roku szkolnego z obowiązku poinformowania uczniów oraz ich rodziców o:

- wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych ocen klasyfikacyjnych,
- sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów,
- warunkach i trybie uzyskiwania wyższych niż przewidywane rocznych ocen klasyfikacyjnych,
- warunkach, sposobie i kryteriach oceniania zachowania oraz warunkach i trybie uzyskiwania wyższej niż przewidywana rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania oraz skutkach ustalenia oceny nagannej – dotyczy wychowawców klasy

Już na sam koniec, dziękując za lekturę, proszę, aby każdy sprawdził w swojej szkole, czy jest jasno, jednoznacznie i trwale ustalone czym jest sprawdzian, kartkówka, klasówka itp. Bezpieczeństwo w szkole ma wiele aspektów...

ORGANIZACJA WYCIECZEK, KRAJOZNAWSTWA I TURYSTYKI W PYTANIACH I ODPOWIEDZIACH

Jadwiga Króliczek

Wycieczki szkolne są formą krajoznawstwa i turystyki organizowanej przez publiczne szkoły i placówki. Poniżej prezentujemy najważniejsze sprawy dotyczące organizacji wycieczek oraz zapewnienia bezpieczeństwa ich uczestnikom.

W jakich formach odbywa się organizowanie krajoznawstwa i turystyki?

Krajoznawstwo i turystyka mogą być - na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki - organizowane w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych w następujących formach:

- 1) wycieczki przedmiotowe (także wyjazdowe imprezy sportowe),
- 2) wycieczki krajoznawczo-turystyczne (w których udział nie wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych),
- 3) wycieczki turystyki kwalifikowanej i obozy wędrownie (w których udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych, w tym posługiwania się specjalistycznym sprzętem),
- 4) imprezy krajoznawczo-turystyczne (biwaki, konkursy, turnieje, złazy, zloty, spływy),
- 5) imprezy wyjazdowe związane z realizacją programu nauczania, takie jak: zielone szkoły, szkoły zimowe, szkoły ekologiczne.

Jakich czynności wymaga przygotowanie wycieczki/imprezy?

Wycieczkę lub imprezę przygotowuje się pod względem programowym i organizacyjnym, a następnie informuje się uczestników o podjętych ustaleniach, w szczególności o:

- celu,
- trasie,
- harmonogramie i regulaminie.

Organizację i program wycieczki oraz imprezy dostosowuje się do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ich stanu zdrowia, sprawności fizycznej, stopnia przygotowania i umiejętności specjalistycznych.

Ważne, by program przedstawić do zatwierdzenia dyrektorowi szkoły.

Udział uczniów niepełnoletnich w wycieczkach, z wyjątkiem przedmiotowych odbywających się w ramach zajęć lekcyjnych, i imprezach wymaga zgody ich przedstawicieli ustawowych (rodziców/prawnych opiekunów).

Co powinno znaleźć się w dokumentacji wycieczki/imprezy?

W dokumentacji wycieczki/imprezy winny znaleźć się:

- 1) karta wycieczki lub imprezy (wg wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki),
- 2) zgody rodziców/prawnych opiekunów na uczestnictwo w wycieczce/imprezie niepełnoletnich uczniów,
- 3) regulamin danej wycieczki/imprezy (dla każdej wycieczki/imprezy osobno),
- 4) program i harmonogram wycieczki/imprezy,
- 5) zadania opiekuna danej wycieczki/imprezy,
- 6) po zakończeniu wycieczki/imprezy – podsumowanie, ocena stopnia realizacji programu, rozliczenie finansowe,
- 7) potwierdzenie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków,
- 8) w przypadku wyjazdu zagranicznego dyrektor szkoły/placówki winien zgłosić właściwym organom organizację wyjazdu zagranicznego i w karcie wycieczki uzyskać adnotację: organu prowadzącego szkoły i organu sprawującego nadzór pedagogiczny (kuratora oświaty),
- 9) dokumentacja wycieczki zagranicznej powinna zawierać również *Listę podróżujących* dla wszystkich wycieczek w Unii Europejskiej, która stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 września 2005 r. w sprawie wzoru formularza listy podróżujących dla wycieczek w Unii Europejskiej oraz potwierdzenie ubezpieczenia uczestników od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia za granicą), tzn. wskazywać nazwę firmy ubezpieczającej i numer polisy (lub kserokopię polisy).

Jakie są zadania dyrektora szkoły/placówki w zakresie organizacji wycieczek/imprez?

Na podstawie art. 39 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty dyrektor szkoły lub placówki w szczególności sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne, a także wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę.

Szczegółowo kwestie bezpieczeństwa i higieny w szkole lub placówce regulują przepisy rozporządzenia z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach § 2 ww. rozporządzenia brzmi: „Dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek.”

Oprócz spraw dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa, dyrektor szkoły zatwierdza kartę wycieczki lub imprezy, której wzór stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki, zawierającej:

- program wycieczki lub imprezy,
- listę uczestników,
- imię i nazwisko kierownika,
- liczbę opiekunów.

Także dyrektor szkoły/placówki wyznacza kierownika wycieczki lub imprezy oraz wydaje zgodę na opiekuna wycieczki, w przypadku gdy nie jest on nauczycielem, lecz inną pełnoletnią osobą.

Kto wyznacza kierownika wycieczki/imprezy?

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki dyrektor szkoły lub placówki wyznacza kierownika wycieczki spośród pracowników pedagogicznych szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki.

Kto może być kierownikiem wycieczki/imprezy?

§ 11 ww. rozporządzenia mówi, że oprócz pracownika pedagogicznego szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki, kierownikiem wycieczki może być także inna, wyznaczona przez dyrektora szkoły, osoba pełnoletnia, która:

- 1) ukończyła kurs kierowników wycieczek szkolnych,
- 2) jest instruktorem harcerskim,
- 3) posiada uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek.

Kierownikiem obozu wędrownego, w którym udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych, w tym posługiwania się specjalistycznym sprzętem, może być osoba po ukończeniu kursu dla kierowników obozów wędrownych lub posiadająca uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek.

Kierownikiem imprezy turystyki kwalifikowanej, w której udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych, w tym posługiwania się specjalistycznym sprzętem, może być osoba posiadająca uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek bądź stopień trenera lub instruktora odpowiedniej dyscypliny sportu.

Jakie są zadania kierownika wycieczki/imprezy?

Zgodnie z § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki kierownik wycieczki lub imprezy w szczególności:

- 1) opracowuje program i harmonogram wycieczki lub imprezy,
- 2) opracowuje regulamin i zapoznaje z nim wszystkich uczestników,
- 3) zapewnia warunki do pełnej realizacji programu i regulaminu wycieczki lub imprezy oraz sprawuje nadzór w tym zakresie,
- 4) zapoznaje uczestników z zasadami bezpieczeństwa oraz zapewnia warunki do ich przestrzegania,
- 5) określa zadania opiekuna w zakresie realizacji programu, zapewnienia opieki i bezpieczeństwa uczestników wycieczki lub imprezy,
- 6) nadzoruje zaopatrzenie uczestników w sprawny sprzęt i ekwipunek oraz apteczkę pierwszej pomocy,
- 7) organizuje transport, wyżywienie i noclegi dla uczestników,
- 8) dokonuje podziału zadań wśród uczestników,
- 9) dysponuje środkami finansowymi przeznaczonymi na organizację wycieczki lub imprezy,
- 10) dokonuje podsumowania, oceny i rozliczenia finansowego wycieczki lub imprezy po jej zakończeniu.

Kto może być opiekunem wycieczki/imprezy?

Opiekunem wycieczki lub imprezy może być nauczyciel albo, po uzyskaniu zgody dyrektora szkoły, inna pełnoletnia osoba.

Jakie są zadania opiekuna wycieczki/imprezy?

Na podstawie § 13 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki opiekun w szczególności:

- 1) sprawuje opiekę nad powierzonymi mu uczniami,
- 2) współdziała z kierownikiem w zakresie realizacji programu i harmonogramu wycieczki lub imprezy,
- 3) sprawuje nadzór nad przestrzeganiem regulaminu przez uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa,
- 4) nadzoruje wykonywanie zadań przydzielonych uczniom,
- 5) wykonuje inne zadania zlecone przez kierownika.

Czy są dodatkowe wymagania wobec kierownika lub opiekuna wycieczki zagranicznej?

Przepis § 14 ww. rozporządzenia stanowi, że kierownik lub opiekun uczniów biorących udział w wycieczce/ imprezie zagranicznej może znać język obcy w stopniu umożliwiającym porozumienie się w kraju docelowym, jak również w krajach znajdujących się na trasie planowanej wycieczki/imprezy.

Jakie sprawy, dotyczące turystyki, reguluje rozporządzenie z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach?

W Rozdziale 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach ujęto przepisy dotyczące wychowania fizycznego, sportu i turystyki.

I tak w § 32 - § 37 mowa jest o organizacji zajęć, imprez i wycieczek szkolnych poza terenem szkoły lub placówki, w tym:

- o warunku dostosowania liczby opiekunów oraz sposobu zorganizowania opieki z uwzględnieniem wieku, stopnia rozwoju psychofizycznego, stanu zdrowia i ewentualnej niepełnosprawności osób powierzonych opiece szkoły lub placówki,
- o konieczności uwzględnienia ww. kryteriów także przy ustalaniu programu zajęć, imprez, wycieczek,
- o obowiązku sprawdzania stanu liczbowego uczestników zajęć, imprez lub wycieczek przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdu oraz po przybyciu do punktu docelowego.

W ww. przepisach mowa jest również o zwróceniu uwagi na warunki atmosferyczne i absolutnym zakazie organizowania wycieczek podczas burzy, śnieżyicy i gołolodzi.

Przepisy § 34 odnoszą się do wycieczek organizowanych nad wodą. Jeśli specyfika wycieczki tego wymaga, jej uczestników zaznajamia się z zasadami bezpiecznego przebywania nad wodą. Osoby pozostające pod opieką szkoły lub placówki mogą pływać oraz kąpać się tylko w obrębie „kąpielisk” i „pływalni” w rozumieniu przepisów określających warunki bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych. Nauka pływania może odbywać się tylko w miejscach specjalnie do tego celu wyznaczonych i przystosowanych. Uczącym się pływać i kąpiącym się zapewnia się stały nadzór ratownika lub ratowników i ustawiczny nadzór opiekuna lub opiekunów ze strony szkoły lub placówki.

Kajaki i łodzie, z których korzystają uczestnicy wycieczek wyposaża się w sprzęt ratunkowy. Ze sprzętu pływającego korzystać mogą jedynie osoby przeszkolone w zakresie jego obsługi oraz posługiwania się wyposażeniem ratunkowym. Zabrania się także używania łodzi i kajaków podczas silnych wiatrów.

Przepis § 37 brzmi: „Niedopuszczalne jest urządzenie ślizgawek i lodowisk na rzekach, stawach, jeziorach i innych zbiornikach wodnych.”

W jaki sposób finansowana jest działalność szkoły w zakresie krajoznawstwa i turystyki?

Działalność szkoły w zakresie krajoznawstwa i turystyki, w tym koszty przejazdu, zakwaterowania i wyżywienia kierowników i opiekunów wycieczek/imprez, może być finansowana ze środków pozabudżetowych, a w szczególności:

- 1) z odpłatności uczniów biorących udział w wycieczce/imprezie,
- 2) ze środków pochodzących z działalności samorządu uczniowskiego i organizacji młodzieżowych działających na terenie szkoły,

- 3) ze środków wypracowanych przez uczniów,
- 4) ze środków przekazanych przez radę rodziców lub radę szkoły, a także osoby fizyczne i prawne.

Warto pamiętać.

- 1) przy ustalaniu liczby opiekunów uczestników zajęć, imprez i wycieczek odbywających się poza terenem szkoły należy uwzględnić wiek, stopień rozwoju psychofizycznego, stan zdrowia i ewentualną niepełnosprawność osób powierzonych opiece szkoły (§ 32 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach)
- 2) Troska o bezpieczeństwo uczestników wycieczki/imprezy jest jednym z podstawowych obowiązków kadry opiekuńczo-wychowawczej. W związku z tym: kierownik i opiekunowie są odpowiedzialni za stworzenie warunków zapewniających bezpieczeństwo uczestnikom wycieczki/imprezy, sprawując ciągły nadzór nad przestrzeganiem obowiązujących zasad bezpieczeństwa - jest to równoznaczne z obecnością opiekunów na wszystkich zajęciach organizowanych podczas wycieczki/imprezy;
- 3) kierownik i opiekunowie wycieczek/imprezy są zobowiązani do ścisłego przestrzegania przepisów przeciwpożarowych, sanitarno-epidemiologicznych oraz zasad korzystania z dróg publicznych i szlaków turystycznych;
- 4) w przypadku choroby lub wypadku kierownik i opiekunowie są zobowiązani udzielić pierwszej pomocy oraz możliwie jak najszybciej zapewnić fachową pomoc lekarską.

Z DOŚWIADCZEŃ ODDZIAŁU SKARG

Maria Zmijewska - Mikoś

Jaką szkołę można nazwać dobrą? Czy taką, która zatrudnia wybitnych nauczycieli, ma wspaniale wyposażone pracownie, a jej uczniowie osiągają sukcesy w konkursach i olimpiadach? Z pewnością tak, ale pod warunkiem, że jest to szkoła bezpieczna.

Rodzice, posyłając dziecko do szkoły, pytają przede wszystkim, czy ich dziecko będzie mogło spokojnie się uczyć? Czy pracownicy szkoły zapewnią mu opiekę, czy nie będzie się bało wychodzić na przerwy, iść do toalety czy do szatni? Czy nie zostanie pobite, zastraszone, znieważone?

Tylko bezpieczna szkoła może zapewnić dziecku prawidłowy proces nauczania i wychowania. Tylko taka szkoła może nauczyć dziecko odpowiedzialności i szacunku dla siebie i drugiego człowieka.

Zapewnienie dziecku bezpieczeństwa jest podstawowym obowiązkiem szkoły. Można nawet stwierdzić, że nadrzędnym w stosunku do wszystkich innych jej zadań.

Art. 6 Karty Nauczyciela określający obowiązki nauczyciela, zobowiązuje go do rzetelnego realizowania zadań związanych z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Z kolei art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, zobowiązują dyrektora szkoły do zapewnienia uczniom opieki, stworzenia im warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego i zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole oraz uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę.

Z chwilą, kiedy dziecko przekracza próg szkoły lub przychodzi na zajęcia szkolne organizowane poza jej obiektem, szkoła ponosi za nie odpowiedzialność.

Opieka nad dziećmi to trudne i bardzo odpowiedzialne zadanie. Wymaga wielkiego zaangażowania ze strony nauczycieli, świadomości grożących dzieciom niebezpieczeństw, znajomości przepisów regulujących postępowanie w przypadku zagrożeń czy wypadków, a także zdrowego rozsądku, którego nie zastąpi żadna procedura.

Problem bezpieczeństwa uczniów jest częstym tematem skarg rozpatrywanych przez Kuratorium Oświaty w Katowicach. Ich różnorodność świadczy o mnogości zagrożeń i niebezpieczeństw, na jakie narażone są dzieci, a także, niestety, wielokrotnie o zaniedbaniach lub niewiedzy nauczycieli i dyrektorów szkół i placówek.

Ponieważ najlepiej do naszej wyobraźni przemawiają przykłady, pozwolę sobie przytoczyć kilka, pochodzących z rozpatrywanych skarg.

1.

Do szkoły podstawowej w miejscowości W. przyjęto ucznia, który ze względu na skomplikowaną sytuację rodzinną przebywał przez jakiś czas w ośrodku opiekuńczym. Chłopiec był upośledzony w stopniu lekkim i wykazywał poważne zaburzenia zachowania, przejawiające się agresją w stosunku do dzieci i osób dorosłych. Został zbadany przez lekarza

i zespół orzekający poradni psychologiczno – pedagogicznej wydał dla niego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, ze wskazaniem, że powinno odbywać się ono w domu ucznia.

Dom, niestety, okazał się zaniedbany i brudny, a jego domownicy nie budzili zaufania, więc nauczyciele nie chcieli tam chodzić. Dyrektor szkoły podjęła zatem decyzję, że indywidualne nauczanie będzie się odbywało na terenie szkoły, w oddzielnym pomieszczeniu.

Chłopiec przychodził do szkoły i miał indywidualne lekcje, ale gdy zadzwonił dzwonek, nauczyciele zamykali dziennik i salę lekcyjną, ucznia wypuszczali na przerwę, a sami szli do pokoju nauczycielskiego.

Nie trudno się domyśleć, co się działo. Chłopiec bił, kopał i popychał dzieci, wskakiwał im na plecy, wyzywał od najgorszych. Często też uciekał z budynku szkolnego i specjalnie się nie kryjąc, palił przed wejściem papierosy.

Nauczyciele pełniący dyżury podczas przerw byli bezradni.

Gdy kolejny nauczyciel przychodził na lekcję, chłopca często nie było pod salą, ponieważ w tym czasie biegał po szkole, walił w drzwi innych klas, wpadał tam lub wrzucał jakieś przedmioty.

Dzieci bały się wychodzić na przerwy. Były często podrapane i posiniaczone.

Skargę napisali rodzice, w obawie o zdrowie i życie swoich dzieci.

Sprawa oczywiście skończyła się zaleceniami dla dyrektora, który, po pierwsze, złamał prawo, samowolnie zmieniając miejsce realizacji zajęć indywidualnego nauczania ucznia, wchodząc w kompetencje, wydającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, zespołu orzekającego - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno – pedagogicznych (*Dz. U. Nr 173, poz. 1072*), w § 8 ust. 5 pkt 1 uprawnia zespół orzekający do określenia w orzeczeniu o potrzebie indywidualnego nauczania, zalecanych warunków realizacji potrzeb edukacyjnych dziecka, a po drugie, dopuszczając do sytuacji, kiedy nauczyciele uczący chłopca wypuszczali go samego na przerwę, nie zapewnił na terenie szkoły bezpieczeństwa, zarówno wszystkim uczniom jak i temu uczniowi, który stwarzał także zagrożenie dla samego siebie.

2.

Rodzice ucznia klasy piątej szkoły podstawowej napisali skargę na szkołę, do której chodził ich syn. Chłopiec został bowiem czterokrotnie pobity na terenie szkoły przez innych uczniów. Doszło też do zniszczenia jego własności – kurtki, plecaka, używania w stosunku do niego wyzwisk i wulgaryzmów. W zdarzeniach, o których mowa, uczestniczyli zarówno uczniowie z klasy piątej, jak też z innych klas.

W trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, że pobicia miały miejsce na korytarzu szkolnym, po dzwonku na lekcję. Okazało się, że nauczyciele dyżurujący, słysząc dzwonek, opuszczali rejony swojego dyżurowania i udawali się do pokoju nauczycielskiego - zanim inni nauczyciele wyszli na lekcję. Uczniowie wykorzystywali nieobecność osób sprawujących opiekę, bijąc i dręcząc w tym czasie swojego kolegę.

Chłopiec, ze strachu przed kolegami, przez dłuższy czas nie przyznawał się nikomu, nawet rodzicom, że sytuacja taka ma miejsce.

Aby zbadać, czy przypadek syna skarżących nie jest odosobniony, przeprowadzono wśród uczniów tej szkoły badanie ankietowe. Okazało się, że 75% ankietowanych doświadczyło przemocy ze strony swoich szkolnych kolegów. Wszyscy ci uczniowie byli też świadkami przemocy wobec innych, a szczególnie młodszych i słabszych. Jako przejawy agresji wymieniali szarpanie, bicie, kopanie, przemoc słowną, grożenie, zastraszanie, wyłudzenie pieniędzy i innych rzeczy. Około 80% ankietowanych stwierdziło, że do przemocy najczęściej dochodzi podczas przerw, na korytarzu szkolnym.

Stwierdzono, że dyrektor szkoły, nauczyciele i pedagog znali nazwiska najbardziej agresywnych i zagrożonych demoralizacją uczniów. Docierały do nich skargi dzieci, które zostały przez nich skrzywdzone. Przeprowadzali z tymi uczniami rozmowy, nieraz zawiadamiali ich rodziców, ale nie zdarzyło się, aby wobec tych, którzy dopuszczali się zachowań agresywnych wyciągnięto jakiegokolwiek konsekwencje. Nie podjęto też współpracy z żadnymi instytucjami – policją, sądem, poradnią psychologiczno – pedagogiczną, aby przeciwdziałać agresji.

W tym przypadku nie tylko wydano dyrektorowi szkoły zalecenia dotyczące zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, ale polecono, na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (*Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.*), opracowanie, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, programu i harmonogramu poprawy efektywności wychowania w klasach IV – VI tej szkoły, ze szczególnym uwzględnieniem klasy piątej, do której uczęszczał syn skarżących. Zobowiązano dyrektora, aby program ten uwzględniał rozwiązania systemowe wprowadzone przy ścisłej współpracy z właściwą poradnią psychologiczno – pedagogiczną, z rodzicami uczniów oraz z instytucjami uprawnionymi do pomocy szkole, dziecku i rodzinie, posiadającymi doświadczenie w rozwiązywaniu problemów związanych z funkcjonowaniem uczniów w szkole. Wskazano, że działania powinny zostać poprzedzone pogłębioną analizą przyczyn i istoty problemów wychowawczych.

3.

Mieszkanca małej miejscowości - matka uczennicy znajdującej się tam szkoły, zwróciła się do Kuratorium Oświaty w Katowicach z prośbą o pomoc w sprawie jej córki. Dziewczynka od lat była szykanowana i dyskryminowana przez innych uczniów – zarówno przez kolegów jak i koleżanki. Nikt nie chciał z nią siedzieć w ławce, nikt nie chciał pracować z nią w zespole, nie miała od kogo pożyczyć zeszytu, gdy opuściła zajęcia. Ale to oczywiście nie wszystko: była przez dzieci wyśmiewana, przezywana - „świnia”, „śmierdziuchem”. Podczas powrotu do domu, często grupa kolegów szła za nią, kierując w jej stronę wyzwiska, czasami popychając, bijąc czy rzucając w nią błotem.

Matka wielokrotnie informowała o takim zachowaniu uczniów dyrektora szkoły, który, jak twierdziła, nic nie zrobił, aby pomóc jej córce.

Wizytator badający skargę poprosił dyrektora o wyjaśnienie, jakie podjął działania, aby zapewnić bezpieczeństwo uczennicy.

Odpowiedź dyrektora sprawiła wizytatora w osłupienie. Powiedział: znam rodzinę skarżącej od pokoleń, ponieważ od urodzenia mieszkam w tej miejscowości i zaraz po skończeniu studiów podjąłem tutaj pracę. Uczyłem matkę obecnej uczennicy i jej siostry.

Z tą rodziną tak już jest. We wsi zawsze wyśmiewali się z ich babki, matki, a teraz z córki. Co my możemy zrobić?

A jednak – gdy dyrektor otrzymał zalecenia, powiadomiono o sytuacji wychowawczej w szkole organ prowadzący, skargi matki się skończyły.

4.

W małej miejscowości województwa śląskiego był w szkole oddział przedszkolny. Ponieważ dzieci było niewiele, a pieniędzy w gminie, jak zwykle, za mało, zdecydowano, aby w jednym oddziale umieścić wszystkie dzieci – w wieku od trzech do sześciu lat.

Córka skarżącego, mająca wówczas 4 lata, uległa wypadkowi, podczas którego doszło do złamania kości nadgarstka. Ojciec dziewczynki, w skardze skierowanej do Kuratorium Oświaty w Katowicach zarzucił pracownikom placówki brak opieki nad dzieckiem. W oddziale zatrudniona była jedna nauczycielka i pomoc nauczyciela. Pomieszczenie, które przeznaczono dla oddziału przedszkolnego składało się z dwóch sal, oddzielonych drzwiami, które, zdaniem pracowników, były przez cały czas otwarte.

W czasie postępowania wyjaśniającego ustalono okoliczności wypadku. Okazało się, że podczas zabawy, jeden z chłopców – dziecko bardzo żywe i ruchliwe – uderzył córkę skarżącego, a następnie silnie ją popchnął, tak, że dziewczynka upadła, uderzając ręką o podłogę. Świadkiem zdarzenia była pomoc nauczyciela. Ustalono, że w czasie wypadku nauczycielka prowadziła w sąsiedniej sali zajęcia z dziećmi sześciolletnimi – przy drzwiach otwartych do sali, w której bawiły się maluchy pod okiem pomocy.

§ 13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach brzmi: niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej do tego osoby.

Skargę ojca uznano za zasadną. Stwierdzono, że w chwili wypadku przedszkole nie zapewniło jego dziecku bezpieczeństwa. Opiekę nad nim sprawowała bowiem osoba, która nie jest uprawniona ani do prowadzenia zajęć, ani do samodzielnego sprawowania opieki nad dziećmi. Natomiast nauczycielka - osoba do tego uprawniona, przebywała w sąsiednim pomieszczeniu i zajęta była pracą. Pomimo otwartych drzwi, nie była w stanie kontrolować co dzieje się z młodszymi dziećmi.

5.

W jednym ze śląskich gimnazjów doszło podczas przerwy śródlekcyjnej do wypadku. Uczeń doznał złamania kości nosa z przemieszczeniem.

Ustalono, że złamanie kości nosa było wynikiem uderzenia chłopca przez kolegę z innej klasy, który miał z nim „osobiste porachunki”. W czasie zdarzenia na korytarzu, na którym przebywało około 60 uczniów, pełniła dyżur jedna nauczycielka. Z całą pewnością była na dyżurze – widać ją było na nagraniu monitoringu wizyjnego. Widać też było na nagraniu stojącą na korytarzu grupkę chłopców i cios, jaki jeden z nich zadał drugiemu.

Nauczycielka zdarzenia nie widziała. Nikt też nie zgłosił jej od razu, że miało ono miejsce. Dopiero w czasie lekcji uczennice powiadomiły ją, że podczas poprzedniej przerwy chłopiec został przez kolegę uderzony. Nauczycielka natychmiast zawiadomiła o tym

pedagoga szkolnego, a pedagog poprosił poszkodowanego ucznia do swojego gabinetu na rozmowę. Stwierdził wówczas na twarzy chłopca zadrapanie i zaczerwienienie w okolicy oka. Dokonał oceny stanu dziecka i uznał, że nie jest mu potrzebna pomoc medyczna. Uznał też, że nie ma potrzeby zawiadomiania rodziców ucznia. Chłopiec nie uskarżał się przecież na ból, ani złe samopoczucie. Po zajęciach sam wrócił autobusem ze szkoły do domu.

Zarówno nauczyciel pełniący dyżur jak i pedagog szkolny, nie zawiadomili dyrektora szkoły o tym zdarzeniu. Dyrektor dowiedział się o nim dopiero następnego dnia, od rodziców ucznia, którzy złożyli mu w szkole wizytę.

Jakie błędy popełniła szkoła?

Otóż pracownicy, którzy powzięli wiadomość o wypadku, działali niezgodnie z przepisami § 40 i 41 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach które stanowią, że pracownik, który powziął wiadomość o wypadku, winien niezwłocznie zapewnić poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprawdzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Powinien też zawiadomić niezwłocznie rodziców ucznia.

Nie może też dochodzić w szkole do sytuacji, kiedy dyrektor, który na mocy art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie oświaty, sprawuje opiekę nad uczniami, nie zostaje powiadomiony o wypadku, czy o innych niebezpiecznych zdarzeniach z udziałem uczniów.

Poza wydaniem dyrektorowi szkoły zaleceń dotyczących przestrzegania wyżej wymienionych przepisów, zalecono mu też zweryfikowanie sposobu sprawowania opieki nad uczniami podczas przerw i zorganizowanie dyżurów w taki sposób, aby zapewnić uczniom bezpieczeństwo.

6.

Matka pięcioletniego przedszkolaka napisała skargę na przedszkole, zarzucając placówce niedopełnienie obowiązków wobec dziecka, które uległo wypadkowi.

Skarga okazała się zasadna.

Ustalono, że syn skarżącej – pięcioletek – doznał w przedszkolu poważnego urazu ręki prawej. Do urazu doszło, gdy dzieci, po obiedzie, ustawiały się w pary, aby iść do toalety. Chłopczyk, który szedł za rękę z synem skarżącej, mocno go szturchnął i szarpnął, w wyniku czego doszło do zwknięcia stawu łokciowego i pęknięcia kości przedramienia.

W chwili zdarzenia, chłopczyk krzyknął z bólu. Nauczycielka obejrzała mu rękę stwierdziła, że nie ma na niej obrażeń.

Dziecko nie chciało iść do łazienki, odeszło od dzieci i usiadło na dywanie.

Trochę zaniepokoiło nauczycielki, że zwykle ruchliwy i żywy chłopiec siedzi bez ruchu z podkurczonymi pod siebie nogami. Zaniepokoiło to też panią psycholog, która przysłała po dziecko, aby zabrać je na indywidualne zajęcia.

W notatce, którą sporządziła napisała: „gdy weszłam do sali chłopiec siedział na dywanie i popłakiwał. Nie chciał ze mną pójść na indywidualne zajęcia. Skarżył się na ból rączki i pokazywał, że boli go nadgarstek i łokieć. Podmuchiśmy bolące miejsca”.

Po około 40 minutach przyszła po dziecko matka. Zastała je płaczące na dywanie, a przy nim zakłopotaną panią psycholog. Dziecko rozplakało się jeszcze bardziej na widok matki, która przestraszona udała się do dyrektora przedszkola, prosząc o wezwanie do dziecka pogotowia.

Pani dyrektor popatrzyła na dziecko i stwierdziła, że wzywanie pogotowia jest nieuzasadnione, gdyż jest ono przytomne, w kontakcie i pogotowie do takiego przypadku nie przyjedzie.

Matka z trudem ubrała chłopca, ponieważ każdy ruch sprawiał mu ból, a następnie sama pojechała z nim do szpitala, gdzie nastawiono mu rękę i założono na trzy tygodnie opatrunek gipsowy.

Działanie pracowników przedszkola, tak jak w opisanym powyżej przypadku, było wbrew przepisom rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Nie udzielili dziecku pierwszej pomocy, nie sprowadzili fachowej opieki medycznej, nie zawiadomili rodziców dziecka o wypadku.

Dyrektor przedszkola wyjaśniał, że odmówił wezwania pogotowia, ponieważ będąc na szkoleniu (nie podał kto je prowadził) wykładowca instruował kursantów, jakie przypadki uzasadniają wezwanie pogotowia. Nie było wśród nich takiego, jaki zdarzył się w przedszkolu.

Należy z całym naciskiem podkreślić, że nauczyciel nie jest uprawniony do oceny stanu zdrowia dziecka. Jeżeli dziecko doznało urazu, należy zapewnić mu fachową pomoc medyczną. Nieraz, na pozór niegroźne obrażenia, okazują się bardzo niebezpieczne.

7.

Uczeń klasy pierwszej szkoły ponadgimnazjalnej, którego będę nazywać Adamem, jeszcze będąc w gimnazjum, sprawiał poważne problemy wychowawcze. Nieraz nie kontrolował swojego zachowania, był nieobliczalny – rzucał przedmiotami, krzyczał, sam siebie okaleczał. Należał też do zorganizowanej grupy młodzieży, która dokonywała drobnych kradzieży i wybryków chuligańskich.

Sprawa znalazła swój finał w sądzie, gdzie przyznano chłopcu kuratora.

Mając na uwadze dziwne zachowania dziecka, poradzono matce, aby zwróciła się o zbadanie syna do poradni psychologiczno – pedagogicznej. Efektem badania była opinia, w której stwierdzono zaburzenia zachowania chłopca o podłożu chorobowym. Zalecono, aby w pracy z dzieckiem zapewnić mu spokój, opiekę i poczucie bezpieczeństwa oraz unikać sytuacji, mogących wywołać u niego stany pobudzenia nerwowego.

Matka Adama, aby odizolować syna od miejscowych kolegów, postanowiła, że będzie chodził do szkoły w innym mieście. Zgłosiła się osobiście do dyrektora wybranej szkoły, poinformowała o problemach dziecka, o postępowaniu sądowym i przekazała opinię poradni psychologiczno – pedagogicznej. Prosiła też o zapewnienie synowi w szkole pomocy i życzliwej opieki.

Adam, pomimo dojazdów, chodził do szkoły regularnie. Uzyskiwał też całkiem dobre wyniki w nauce i nie było z nim większych kłopotów.

W maju – gdy miał niebawem ukończyć klasę pierwszą, jednemu z kolegów z jego klasy zginął odtwarzacz mp 3. Podejrzenie o kradzież padło na Adama.

Dyrektor wezwał go do gabinetu, gdzie był również psycholog szkolny i kazał mu się przyznać do kradzieży.

Adam nie próbował niczego wyjaśniać – stał i milczał, co dyrektor uznał za przejaw arogancji. Zdenerwowany wstał i krzyknął – „wynoś się ze szkoły i nie pokazuj mi się tu bez matki”.

Adam oszołomiony sytuacją wybiegł z budynku, tak jak stał – bez kurtki i plecaka. Nie przyszedł do szkoły ani tego, ani następnego dnia. Nie wiadomo co robił, zanim w nocy wrócił do domu.

Nikt z pracowników szkoły nie zainteresował się co się dzieje z dzieckiem. Nikt nie zawiadomił jego matki, że opuścił szkołę.

Na szczęście nic mu się wtedy nie stało.

Ale gdyby się stało ? – Gdyby wpadł pod samochód, został napadnięty, popełnił samobójstwo. Kto byłby za to odpowiedzialny?

Adam nie wrócił już do tej szkoły.

8.

W jednym z dość dużych gimnazjów, nauczyciele mieli kłopoty z utrzymaniem dyscypliny na przerwach. Zachęcili więc samorząd uczniowski do podjęcia inicjatywy „dyżurów uczniowskich”.

Dyżury zostały wprowadzone. Na przerwach, na każdej kondygnacji budynku, dyżurował nauczyciel i dwoje uczniów. Dzięki temu więcej nauczycieli mogło odetchnąć w czasie przerw w pokoju nauczycielskim przed kolejną lekcją.

Każdy z uczniów, który zadeklarował gotowość do dyżurowania, miał wyznaczone w grafiku dni, godziny i rejony dyżurów.

Skargę napisał ojciec ucznia, którego dyżurujące koleżanki zbyt ostro przywoływały do porządku.

Okazało się, że chłopcy, w tym syn skarżącego, chcieli zażartować z dyżurujących i udawali, że się biją. Spotkali się z ostrą reakcją starszych koleżanek. Jedna nich złapała chłopca, przewróciła go i szarpała.

Ojciec zwrócił się do dyrektora szkoły z prośbą o zaprzestanie dyżurów uczniowskich, ale spotkał się z odmową i stwierdzeniem, że wszystko jest zgodnie z prawem. Dlatego napisał skargę do Kuratorium.

Skargę uznano za zasadną i wydano dyrektorowi szkoły zalecenie, w którym podkreślono, że pełnienie przez uczniów dyżurów jest niezgodne z prawem. Przede wszystkim § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach stanowi, że przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod nadzorem nauczyciela.

Poza tym, zgodnie z zasadami higieny pracy ucznia, przerwę z zajęciach uczniowie powinni wykorzystać na odpoczynek przed następną lekcją.

Sprawowanie opieki nad uczniami jest obowiązkiem służbowym nauczycieli, a wcielające się w tę rolę dzieci, są, jak widać, zagrożeniem dla swoich kolegów.

9.

Wyjazd na „zieloną szkołę” to wielka frajda dla uczniów. Przez wiele tygodni dzieci na ten wyjazd czekają i cieszą się nim, z nadzieją, że będzie fajny i atrakcyjny. Dla chłopca, którego będę nazywała Tomek, wyjazd ten okazał się zupełnie inny.

Na „zieloną szkołę” nad morze pojechała grupa uczniów pod opieką swoich wychowawczyń oraz dwóch innych nauczycielek, które uczyły w starszych klasach. Jedna z tych nauczycielek zabrała ze sobą syna – ucznia gimnazjum - oraz męża, niebędącego nauczycielem, który podobno opłacił swój pobyt w ośrodku wczasowym - ale w to nie wnikamy.

Tomek, po powrocie z „zielonej szkoły” był smutny i nerwowy. Matka zauważyła jego dziwne zachowanie i dopytywała się, co takiego wydarzyło się podczas wyjazdu. Po kilku dniach syn przełamał wstyd i opowiedział matce, że gimnazjalista – syn nauczycielki, wieczorami, kiedy już on i jego koledzy leżeli w łóżkach, przychodził do ich pokoju, kazał im zdejmować spodnie od piżam i pokazywać genitalia. Zwłaszcza „uwziął się” na Tomka, który bardzo się wstydził i nie chciał tego robić.

Żadne z dzieci nie poskarżyło się opiekunom. Twierdziły, że się bały, bo przecież chłopiec ten był synem nauczycielki, a poza tym był od nich starszy i silniejszy. Mógł im też zrobić coś złego po powrocie do domu.

Stwierdzono karygodne zaniedbania nauczycieli podczas wyjazdu, w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi. Dyrektorowi szkoły wydano zalecenia i sprawę przekazano do rzecznika dyscyplinarnego.

Skądinąd wiadomo, że zabieranie na „zielone szkoły” przez nauczycieli swoich dzieci jest niemal powszechną praktyką. Zabierane są dzieci starsze i młodsze – kilkuletnie, które wymagają ze strony matki ciągłej opieki i uwagi. Kim wówczas opiekują się nauczyciele, jak wywiązują się ze swoich obowiązków ?

W tym przypadku oboje rodzice nie zadbali o to, aby ich syn nie krzywdził innych dzieci. Pozostali nauczyciele wiedzieli, że gimnazjalista odwiedza ich podopiecznych w pokojach – ale jak tu zwrócić uwagę koleżance?

10.

Uczniowie liceum ogólnokształcącego wzięli sprawy w swoje ręce i poinformowali Kuratorium Oświaty w Katowicach jak zorganizowane i prowadzone są w ich szkole lekcje wychowania fizycznego.

Postępowanie wyjaśniające potwierdziło, że w sali gimnastycznej lekcje wychowania fizycznego mają jednocześnie dwie lub trzy grupy uczniów (dziewcząt i chłopców) z różnych klas. Pomimo, że szkoła posiadała drugą, małą salę gimnastyczną, pozostawała ona niewykorzystana.

Zajęcia z każdą grupą powinien, zgodnie z planem, prowadzić inny nauczyciel.

Często jednak jeden nauczyciel prowadził zajęcia ze wszystkimi grupami jednocześnie, podczas gdy pozostali zajęci byli swoimi sprawami i przebywali poza salą gimnastyczną.

Zaniepokojenie wzbudziła znaczna liczba wypadków uczniów, które miały miejsce podczas lekcji wychowania fizycznego.

Na podstawie szkolnego rejestru wypadków stwierdzono, że w okresie od stycznia 2010 r. do kwietnia 2012 r. zdarzyło się ich aż 22.

Wniosek był oczywisty: nauczyciele wychowania fizycznego rażąco zaniedbują swoje obowiązki, stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa młodzieży uczestniczącej w zajęciach.

Nie przestrzegają też organizacji zajęć ustalonej na podstawie § 6 ust 5 i 5a, rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (*Dz. U. nr 15, poz. 142 z późn. zm.*), zgodnie z którymi zajęcia wychowania fizycznego w trzyletnim liceum ogólnokształcącym, powinny być prowadzone w grupach liczących od 12 do 26 uczniów, oddzielnie dla dziewcząt i chłopców.

Wydane zalecenia zmobilizowały dyrektora szkoły do egzekwowania od nauczycieli wf-u rzetelnej realizacji obowiązków nauczycielskich. Zadać można jednak pytanie – jak dyrektor sprawował nadzór nad pracą tych nauczycieli, jak kontrolował realizację podstawy programowej tego przedmiotu i dyscyplinę pracy swoich podwładnych.

Dlaczego nie zaniepokoiły go liczne wypadki na lekcjach wf-u ? Czyżby nie był świadom swoich najważniejszych obowiązków?

11.

Na powitanie wiosny zorganizowano dla dzieci z gminnego przedszkola spektakl teatralny, który miał odbyć się w miejscowym Domu Kultury. Dyrektorka przedszkola zatelefonowała do firmy transportowej, z której usług wielokrotnie przedszkole korzystało i zamówiła transport dla 41-osobowej grupy dzieci.

O ustalonej godzinie trzy nauczycielki czekały z dziećmi na przyjazd autokaru.

Przed godziną 9.00 przyjechał pod przedszkole niewielki bus, przeznaczony do przewozu 21 osób. Wsiadła do niego pierwsza – 20 - osobowa grupa przedszkolaków, a z pozostałymi dziećmi nauczycielkami czekały na przyjazd następnego auta.

Jednakże kierowca busa stwierdził, że to on ma zabrać wszystkie dzieci i polecił nauczycielkom wprowadzenie do samochodu pozostałych maluchów.

Początkowo jedna z nauczycielek sprzeciwiła się temu, twierdząc, że przecież bus jest przeznaczony dla 21 osób a przewożenie większej ich liczby jest niezgodne z przepisami. Jednak, kiedy kierowca naciskał, poleciła dzieciom wsiąść do busa.

W efekcie w 21 – osobowym busie jechało 41 dzieci, trzy nauczycielki i kierowca.

Sprawa wyszła na jaw i nabrała rozgłosu, kiedy patrol policji zatrzymał do kontroli pojazd wiozący dzieci. Oczywiście bus dalej już nie pojechał. Kierowca został przez policję ukarany.

Należy jednak zauważyć, że nie tylko on zawinił.

To nauczycielki zobowiązane były sprawować opiekę nad dziećmi i zapewnić im bezpieczny przejazd i pobyt na przedstawieniu. Tymczasem, poddając się presji kierowcy busa, naraziły dzieci na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia.

Zarówno nauczycielki jak i dyrektorka przedszkola zostały ukarane.

12.

Grupa rodzice uczniów szkoły ponadgimnazjalnej złożyła skargę na nauczycielkę historii. Główny zarzut, jaki postawili nauczycielce, był taki, że uczniowie się jej boją. Rodzice opisali sytuacje, kiedy ich dzieci ze strachu przed nauczycielką nie chciały iść do szkoły, dostawały rozstroju żołądka, wymiotowały, miały bóle brzucha i głowy.

Podczas rozpatrywania skargi przeprowadzono badanie ankietowe młodzieży, które potwierdziło bardzo wysoki poziom lęku na lekcjach historii. Bali się właściwie wszyscy uczniowie. Większość deklarowała też niechęć do nauczycielki i przedmiotu, którego uczyła. Uczniowie twierdzili, że nauczycielka jest osobą zimną i bezwzględną, okazuje zdenerwowanie i zniecierpliwienie, podnosi głos, zbyt surowo ocenia, nie docenia ich starań i wkładu pracy, nie słucha argumentów, stwarza na lekcjach atmosferę strachu.

Takie zachowanie nauczycielki to przemoc psychiczna wobec uczniów.

Tam, gdzie panuje przemoc, nie ma poczucia bezpieczeństwa, które jest jedną z podstawowych życiowych potrzeb człowieka.

Oparty na strachu system posłuszeństwa nie ma racji bytu w szkole. Nie ma też racji bytu nauczyciel budzący grozę, a w konsekwencji wywołujący nienawiść uczniów do siebie i negatywny stosunek do przedmiotu, którego naucza.

John Jay Bonstingl w zapomnianej nieco obecnie książce „Szkoly jakości” napisał, że najgłębsze i najtrwalsze uczenie się ma miejsce wtedy, kiedy zlewają się w nim wymiar afektywny (uczuciowy), poznawczy i psychomotoryczny.

Przywołał też słowa swojego ucznia, który wskazał najpierw na swoją głowę, a następnie na serce i powiedział: jeśli chce pan do mnie dotrzeć tutaj, musi pan wpieryć tutaj.

Dobry nauczyciel, w dobrej i bezpiecznej szkole, powinien o tym pamiętać.

ZASADY BEZPIECZNEGO INTERNETU

Andrzej Mróz

PODSTAWA PRAWNA:

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r.

Art. 4. Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia.

Art. 4a. Szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

Art. 39. 1. Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:

5a) wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę;

Najważniejsze zasady zabezpieczenia komputera

- 1) Na komputerze powinny być zainstalowane i uruchomione aktualne wersje:
 - oprogramowania antywirusowego posiadającego aktualną bazę sygnatur wirusów,
 - osobistej zapory (firewall) posiadającej odpowiednio skonfigurowane reguły,
 - oprogramowania wykrywającego spyware, spam itp.
- 2) Należy regularnie aktualizować system operacyjny oraz używane programy komputerowe (przeglądarki internetowe, klient poczty itd.), publikowane przez producentów poprawki, korygujące luki i błędy systemu operacyjnego oraz oprogramowania.
- 3) Nie należy instalować nieznanych programów otrzymanych pocztą elektroniczną lub pobranych z niezauważanych witryn www.
- 4) Konieczne jest zachowanie dużej ostrożności w czasie pobierania plików z Internetu, otwierania załączników w listach elektronicznych, bez względu na nadawcę wiadomości.

O czym powinien wiedzieć każdy korzystający z Internetu:

- 1) Używaj komputera rozważnie i ostrożnie.
- 2) Pamiętaj, że Internet ma więcej zalet niż wad. Jest źródłem wiedzy i nieograniczonego kontaktu między ludźmi. Pomaga w nauce i pracy oraz umożliwia rozwijanie zainteresowań.
- 3) Zawsze używaj nicka (pseudonimu). W ten sposób ochronisz swoje dane osobowe. Pamiętaj, żeby nie podawać daty swoich urodzin lub swojego wieku.
- 4) Wymyśl skomplikowane hasło, znane tylko Tobie. Nie używaj w nim swojego imienia, pseudonimów. Dzięki temu nikt nie skorzysta z twojej poczty elektronicznej oraz konta na forum.
- 5) Nie ufaj osobom poznanym w Internecie.

- 6) Pozyskaj dobry program antywirusowy i często aktualizuj bazę wirusów.
- 7) Nie otwieraj wiadomości pochodzących od nieznanego nadawcy – możesz narazić się na zawirusowanie komputera.
- 8) Nie używaj komputera w celu zakłócenia pracy komputerów innych osób.
- 9) Nie zaglądamy bez zezwolenia do cudzych plików.
- 10) Nie używaj ani nie kopiuj programów, których nie kupiłeś.
- 11) Wykorzystując materiały pobrane z Internetu, musisz podać nazwisko ich autora. Ściągając muzykę, filmy i gry z nielegalnych źródeł łamiesz prawo, za co możesz ponieść konsekwencje.
- 12) Jeśli w danej chwili obawiasz się zagrożenia ze strony Internetu, najlepiej wyłącz komputer.
- 13) Staraj się przewidywać konsekwencje umieszczania informacji oraz programów w sieci. Unikaj publikowania w Internecie zdjęć, adresów i danych osobowych swoich bliskich oraz przyjaciół.
- 14) Szukaj pomocy w sytuacji zagrożenia – informacje znajdziesz w godnych zaufania witrynach internetowych: <http://helpline.org.pl> , <http://sieciaki.pl> , <http://fdn.pl/> .

Przykładowa procedura postępowania w przypadku zagrożenia cyberprzemocą w szkole

Ustalenie okoliczności zdarzenia;

- 1) rodzaj materiału, sposób jego rozpowszechniania, ustalenie sprawcy oraz świadków zdarzenia,
- 2) jeśli wiedzę o zajściu, posiada nauczyciel nie będący wychowawcą, należy przekazać informacje wychowawcy klasy, który jest zobowiązany poinformować o fakcie pedagoga szkolnego oraz dyrektora,
- 3) pedagog, wychowawca oraz dyrektor wspólnie dokonują analizy zdarzenia i planują dalsze postępowanie,
- 4) do zadań szkoły należy także ustalenie okoliczności zdarzenia, sprawców, ofiar, oraz odnalezienie ewentualnych świadków,
- 5) włączenie w postępowanie wyjaśniające nauczyciela informatyki, szczególnie na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy.

Zabezpieczanie dowodów:

- 1) wszelkie dowody cyberprzemocy należy odpowiednio zabezpieczyć i zarejestrować,
- 2) zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz - jeśli to możliwe - dane nadawcy: adres użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego, adres strony WWW, na której ukazały się szkodliwe treści itp.,
- 3) tak zabezpieczone dowody są materiałem, z którym powinny zapoznać się wszystkie zaangażowane osoby.

Identyfikacja sprawcy:

- 1) świadomość, że znalezienie miejsca pochodzenia materiału nie zawsze jest równoznaczne z odnalezieniem osoby odpowiedzialnej za działania cyberprzemocy. Sprawcy zazwyczaj ukrywają swoją tożsamość: korzystają z internetowych bramek smsowych, podszywają się pod innych użytkowników sieci, wykorzystują telefony innych osób,
- 2) w identyfikacji sprawcy pomagają rozmowy z innymi uczniami oraz świadkami zdarzenia bądź osobami trzecimi,
- 3) jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, należy skontaktować się z dostawcą usługi. Jest on ustawowo zobowiązany do usunięcia z Sieci kompromitujących, obraźliwych bądź krzywdzących materiałów oraz do zablokowania konta. Jednak dane sprawcy nie mogą być udostępnione osobom prywatnym, ani szkole. Aby je pozyskać, konieczny jest kontakt z policją,
- 4) w przypadku gdy numer telefonu sprawcy jest zastrzeżony, operator sieci komórkowej musi podjąć kroki umożliwiające ustalenie danych oraz udostępnienie ich policji. W tym celu należy przekazać informacje o dacie i godzinie rozmowy, bądź nagrania na poczcie głosowej,
- 5) w przypadku, gdy zostało złamane prawo, a nie udało się ustalić tożsamości sprawcy, należy bezwzględnie skontaktować się z policją. Zgodnie z kodeksem polskiego prawa, które mówi o obowiązku zawiadomienia o przestępstwie.

Działania wobec sprawcy cyberprzemocy:

- 1) Jeśli sprawca cyberprzemocy jest nieznan, (nie jest uczniem szkoły), należy podjąć wszelkie czynności w celu przerwania aktu cyberprzemocy, zaczynając od zawiadomienia administratora serwisu (w celu usunięcia krzywdzących materiałów), kończąc na powiadomieniu policji lub prokuratury
- 2) Jeśli sprawca jest znany i jest on uczniem szkoły, należy przeprowadzić rozmowę w celu ustalenia okoliczności oraz przyczyn zajścia oraz poszukania rozwiązania sytuacji konfliktowej,
 - uczeń-sprawca powinien otrzymać jasny komunikat, że szkoła nie toleruje żadnych form przemocy,
 - należy omówić skutki postępowania oraz konsekwencje, które zostaną wobec niego zastosowane,
 - sprawca musi zostać zobligowany do zaprzestania jakichkolwiek form przemocy oraz do sunięcia z Internetu krzywdzących materiałów,
 - w rozmowie ze sprawcą należy zwrócić szczególną uwagę na omówienie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary,
 - w przypadku gdy w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy przeprowadzić rozmowę ze wszystkimi z osobna, zaczynając od lidera grupy,

- nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.

Pamiętajmy: rodzice mają prawo do informacji o działaniach podejmowanych w stosunku do ich dzieci.

1) Powiadomienie rodziców sprawcy:

- rodzice sprawcy powinni zostać poinformowani o zaistniałym zdarzeniu, jego przebiegu oraz powinni zapoznać się z materiałem dowodowym, oraz decyzją dotyczącą dalszego postępowania z dzieckiem, a także o środkach dyscyplinarnych podjętych wobec ich dziecka,
- w miarę możliwości szkoła powinna podjąć próbę współpracy z rodzicami i opracować wspólny plan działania.

2) Objęcie sprawcy pomocą psychologiczno-pedagogiczną:

- praca ze sprawcą powinna opierać się na pomocy uczniowi w zrozumieniu wyrządzonej krzywdy oraz konsekwencji swojego zachowania. Ma ona za zadanie wpłynąć na zmianę postawy i postępowania ucznia, w tym zmienić cele oraz sposób użytkowania nowych technologii,
- w trudnych, uzasadnionych przypadkach można zaproponować rodzicom oraz uczniowi poradę specjalisty spoza szkoły bądź udział w programie terapeutycznym.

3) Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec ucznia – sprawcy.

Trzeba pamiętać, że celem sankcji wobec sprawcy jest przede wszystkim:

- zatrzymanie fali przemocy i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi,
- wzbudzenie refleksji na temat swojego zachowania, zrozumienie krzywdy, skrucha, zadośćuczynienie i powstrzymanie przed podobnym zachowaniem w przyszłości,
- pokazanie innym uczniom, że cyberprzemoc nie jest tolerowana i że szkoła efektywnie reaguje na jej przejawy.

Podjęwając decyzję o rodzaju kary, trzeba wziąć pod uwagę: rozmiar i rangę szkody, czas trwania prześladowania, determinację oraz świadomość popełnianego czynu.

Działania wobec ofiary cyberprzemocy

1) Wsparcie psychiczne:

ofiara cyberprzemocy musi otrzymać pomoc i wsparcie emocjonalne, musi także zostać zapewniona, iż szkoła podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu.

2) Porada:

uczeń będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby mógł czuć się bezpiecznie i co musi zrobić, by nie doprowadzić do eskalacji prześladowania.

3) Monitoring:

po zakończeniu interwencji warto monitorować sytuację ucznia, by dociec, czy przypadkiem sytuacja po ukaraniu sprawców się nie zaogniła. W tym miejscu konieczna jest również współpraca z rodzicami, którzy powinni zostać przygotowani przez pedagoga szkolnego, jak zapewnić bezpieczeństwo i komfort psychiczny poszkodowanemu. W szczególnie agresywnych przypadkach cyberprzemocy, powinno się zaproponować rodzicom i dziecku pomoc specjalisty.

W sytuacji gdy przypadek cyberprzemocy wymaga założenia sprawy sądowej, szkoła powinna powiadomić o takiej ewentualności rodziców ofiary oraz ucznia.

Ochrona świadków cyberprzemocy

- 1) Ważne, by w wyniku interwencji świadkowie nie zostali narażeni na działania odwetowe ze strony sprawcy.
- 2) Postępowanie interwencyjne wymaga od pedagogów wyjaśniających sprawę, dyskrecji i poufnego postępowania.
- 3) Niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą oraz upublicznianie jego udziału w sprawie. Jest to nieprofesjonalna metoda wyjaśniania sprawy, może ona sprawić, że świadek stanie się kolejną ofiarą, może również sprawić, iż następnym razem uczeń nie zgłosi informacji o zagrażającym zdarzeniu.

Sporządzanie dokumentacji z zajęcia

- 1) Pedagog szkolny zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym i jego opiekunami, a także ze świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, dane personalne osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń.
- 2) Jeśli rozmowa przebiegała w obecności wychowawcy (będącego w tym przypadku świadkiem), powinien on również podpisać sporządzoną notatkę.
- 3) Jeżeli zostały odnalezione i zabezpieczone dowody cyberprzemocy (wydruki, opisy smsów itp.), należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej.

Powiadomienie sądu rodzinnego

- 1) Jeżeli zaistniałego przypadku cyberprzemocy nie można rozwiązać przy użyciu środków wychowawczych, jakimi dysponuje szkoła, sprawę należy zgłosić do sądu rodzinnego.
- 2) Jeśli rodzice sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy lub nie stawiają się w szkole, a uczeń nie zaniechał dotychczasowego postępowania, dyrektor szkoły powinien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, zwłaszcza jeśli do szkoły napływają informacje o innych przejawach demoralizacji dziecka.
- 3) W przypadkach szczególnie drastycznych aktów agresji z naruszeniem prawa, dyrektor szkoły zobowiązany jest zgłosić te fakty policji i do sądu rodzinnego.

BEZPIECZNY WYPOCZYNEK DZIECI I MŁODZIEŻY

Opracowano w Kuratorium Oświaty w Katowicach na podstawie materiałów własnych oraz przekazanych przez:

1. Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach - Wydział Prewencji oraz Wydział Ruchu Drogowego
2. Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego w Katowicach
3. Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach
4. Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach - Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży

Na stronie internetowej www.kuratorium.katowice.pl znajduje się pełny tekst aktualizowanego co roku poradnika: *Bezpieczny wypoczynek dzieci i młodzieży. Informator dla rodziców, opiekunów, wychowawców oraz organizatorów wypoczynku*

Autorzy opracowania:

Henryk Janus

Dariusz Wilczak

Aldona Fulczyk

Andrzej Rafa

Dariusz Boruta

I. Wprowadzenie

Wypoczynek letni i zimowy, potocznie zwany wakacjami i feriami to dla dzieci i młodzieży szczególna okazja do odpoczynku i zabawy. Organizując różnego rodzaju formy wypoczynku, w szczególności należy zadbać o bezpieczeństwo ich uczestników, zwracając uwagę na obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa.

Nadzór nad przebiegiem prawidłowego i bezpiecznego wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej na terenie województwa śląskiego sprawuje Śląski Kurator Oświaty w ścisłej współpracy m. in. z Policją, Centrum Zarządzania Kryzysowego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Państwową Inspekcją Sanitarną, Państwową Strażą Pożarną, Państwową Inspekcją Nadzoru Budowlanego, Państwową Inspekcją Transportu Drogowego, Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Górskim Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego - Wydziałem Turystyki i Sportu, Strażą Graniczną i z jednostkami samorządu terytorialnego. Wyżej wymienione podmioty są uprawnione, w ramach swoich kompetencji, do podjęcia kontroli lub interwencji w razie stwierdzenia uchybień i nieprawidłowości w organizacji i przebiegu wypoczynku. Bezpośrednie powiadomienie służb odpowiedzialnych za udzielenie pomocy, w zależności od zaistniałego problemu, powinno przyspieszyć jego rozwiązanie.

Ważną zmianą dotyczącą organizatora wycieczki jest likwidacja z dniem 1 marca 2010 r. karty kwalifikacyjnej obiektu i w jej konsekwencji wprowadzenie formularza zgłoszenia wycieczki dzieci i młodzieży przedkładanego kuratorowi oświaty, właściwemu ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania organizatora. W związku z powyższym organizator wycieczki ma ułatwiony i sprawniejszy dostęp przy składaniu dokumentacji wycieczki. Jednak to na nim spoczywa główna odpowiedzialność za wiarygodność i prawidłowość informacji zawartych w formularzu zgłoszenia wycieczki dotycząca m.in. posiadania kopii dokumentów poświadczających kwalifikacje pracowników pedagogicznych i kierownika wycieczki, stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego i sanitarno – higienicznego obiektu lub terenu, w którym ma być zorganizowany wycieczek. Kurator oświaty, przyjmując zgłoszenie wycieczki, odnosi się do formalnego i merytorycznego sprawdzenia w części związanej z przepisami prawa oświatowego.

Zanim rodzice wyślą swoje dzieci na upragniony wycieczek, winni zapoznać się bardzo dokładnie z zaproponowaną przez danego organizatora ofertą, zwracając uwagę m.in. na:

- warunki sanitarno – higieniczne wybranego na wycieczek obiektu,
- kwalifikacje kadry pedagogicznej, której zostanie powierzone dziecko (posiadanie przez organizatora kopii dokumentów poświadczających kwalifikacje pracowników lub wolontariuszy),
- zabezpieczenie opieki medycznej na czas trwania wycieczki,
- opracowany szczegółowy program wycieczki.

Uczestnicy są zakwalifikowani na podstawie kart kwalifikacyjnych uczestnika wycieczki.

Ułatwieniem dla rodziców/opiekunów prawnych dziecka jest utworzenie publicznej bazy wycieczki, w której można sprawdzić, czy wycieczek został zgłoszony do kuratorium. Link do bazy znajduje się na stronie internetowej kuratorium oświaty: www.kuratorium.katowice.pl (banner *Wycieczek dzieci i młodzieży/baza wycieczki*).

Zamieszczone poniżej informacje i dane teleadresowe mogą być przydatne zarówno organizatorom wycieczki dzieci i młodzieży, rodzicom jak i samym uczestnikom.

Co roku w okresie ferii letnich i zimowych uruchamiany jest numer alarmowy - 32 200 21 71 - czynny całą dobę. Telefon obsługują od 7.30 do 15.30 pracownicy Kuratorium Oświaty w Katowicach, natomiast od 15.30 do 7.30 pracownicy Centrum Zarządzania Kryzysowego Wojewody Śląskiego. Dzwoniąc pod wyżej wymieniony numer, można zgłaszać zastrzeżenia dotyczące organizacji wycieczki, w szczególności przypadki występowania zagrożeń dla zdrowia lub życia uczestników wycieczki, a także zastrzeżenia dotyczące organizacji wycieczki dzieci i młodzieży.

II. Zadania Kuratorium Oświaty w Katowicach w zakresie zapewnienia bezpiecznego wycieczki dzieci i młodzieży.

1. Podstawowe zadania Śląskiego Kuratora Oświaty w związku z organizacją wypoczynku dzieci i młodzieży:
 - 1) przyjmowanie zgłoszeń wypoczynku dzieci i młodzieży organizatorów zamieszkałych lub mających siedzibę na terenie województwa śląskiego,
 - 2) analiza formalna i merytoryczna przedłożonych przez organizatorów wypoczynku formularzy wraz z załącznikami,
 - 3) podejmowanie działań w przypadku stwierdzenia braków lub nieprawidłowości w złożonej przez organizatora wypoczynku dokumentacji,
 - 4) wydawanie organizatorom wypoczynku zaświadczeń o zgłoszeniu wypoczynku,
 - 5) nadzór nad wypoczynkiem zlokalizowanym na terenie województwa śląskiego,
 - 6) zawieszenie prowadzenia wypoczynku przez organizatora lub w przypadku otrzymania wniosku odpowiedniego organu zakończenie prowadzenia wypoczynku przez jego organizatora.

III. Wybrane zagadnienia dotyczące organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży oraz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w okresie wakacji.

A. Informacje ogólne.

1. Organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej są zobowiązani do przestrzegania przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania.
2. Obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej oraz odpowiedniej opieki wychowawczej i medycznej spoczywa na organizatorze, który musi zatrudniać odpowiednio przygotowaną kadrę pedagogiczną (zgodnie z §1 cyt. wyżej rozporządzenia).
3. Wychowawcami w różnych formach wypoczynku mogą być:
 - nauczyciele,
 - studenci szkół wyższych kierunków i specjalności, których program przewiduje przygotowanie pedagogiczne, po odbyciu odpowiedniego przeszkolenia,
 - słuchacze kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów językowych, po odbyciu odpowiedniego przeszkolenia,
 - osoby posiadające zaświadczenia o ukończeniu kursu dla wychowawców kolonijnych,
 - instruktorzy harcerscy w stopniu co najmniej przewodnika,

- przodownicy turystyki kwalifikowanej oraz instruktorzy Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego,
- trenerzy i instruktorzy sportowi.

Osoby o których mowa wyżej muszą także mieć ukończone 18 lat życia i posiadać co najmniej średnie wykształcenie (z wyjątkiem instruktorów harcerskich pełniących tę funkcję w formach organizowanych przez organizacje harcerskie).

4. Wypoczynkiem może kierować:

- nauczyciel,
- czynny instruktor harcerski (co najmniej w stopniu podharcmistra),
- osoba posiadająca co najmniej trzyletni staż pracy opiekuńczo – wychowawczej lub dydaktyczno – wychowawczej spełniająca szczegółowe warunki określone w § 12 ust. 2 ww. rozporządzenia.

Wymienione osoby muszą ponadto posiadać zaświadczenie o ukończeniu kursu dla kierowników wypoczynku (wymóg ten nie dotyczy osób zajmujących stanowiska kierownicze w publicznych szkołach i placówkach).

5. Pod opieką jednego wychowawcy może być nie więcej niż 20 uczestników wypoczynku (o ile szczególne przepisy nie stanowią inaczej), a w przypadku dzieci do 10 roku życia liczba ta nie może przekraczać 15 osób. W przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej liczba uczestników pozostających pod opieką jednego wychowawcy może ulec zmniejszeniu. Zmniejszenie liczby uczestników następuje w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności.

6. Obowiązują następujące formy wypoczynku uzależnione od infrastruktury miejsca wypoczynku:

- wypoczynek w obiekcie hotelowym lub innym obiekcie, w którym są świadczone usługi hotelarskie (o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie, np.: hotel, pensjonat, schronisko całoroczne),
- wypoczynek w obiekcie używanym okazjonalnie do wypoczynku np.: szkoła, remiza, dom parafialny,
- wypoczynek bez stałej infrastruktury komunalnej np. pole namiotowe,
- wypoczynku w formie wędrownej.

7. Obiekt albo teren, w którym ma być zorganizowany wypoczynek musi spełniać wymogi dotyczące bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej, warunków higieniczno – sanitarnych oraz ochrony środowiska określonych przepisami o ochronie przeciwpożarowej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej i ochronie środowiska a w przypadku organizacji wypoczynku z udziałem młodzieży niepełnosprawnej – obiekt musi być ponadto dostosowany do potrzeb wynikających z rodzaju i stopnia

niepełnosprawności uczestników wycieczki (zgodnie z par. 8 ust. 1 cyt. wyżej rozporządzenia).

8. Organizator wycieczki, działający zgodnie z wymogami przepisów oświatowych, winien legitymować się uzyskanym od kuratora oświaty (*właściwego ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania organizatora*) zaświadczeniem o zgłoszeniu wycieczki. Zaświadczenie zawiera numer zgłoszenia, nazwę i adres organizatora, miejsce i czas trwania wycieczki, datę i podpis osoby uprawnionej do podpisu w imieniu Śląskiego Kuratora Oświaty.
9. Nadzór nad wycieczką sprawuje kurator oświaty właściwy ze względu na miejsce lokalizacji wycieczki. Na terenie województwa śląskiego organem, o którym mowa wyżej jest Śląski Kurator Oświaty.

IV. Informacja na temat zadań instytucji współpracujących z Kuratorium Oświaty w Katowicach w zakresie zapewnienia bezpiecznego wycieczki dzieci i młodzieży.

1. Policja

Policja prowadzi działania, których celem jest zapewnienie bezpiecznego wycieczki dzieci i młodzieży na terenie województwa. Koordynatorami tych czynności w Komendach Miejskich Policji i Komendach Powiatowych Policji województwa śląskiego są specjaliści ds. nieletnich, do których można się zwracać w sprawie ewentualnych spotkań z młodzieżą, celem przeprowadzania pogadarek zawierających elementy wiedzy wiktymologicznej, bezpiecznego wycieczki, bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz problematyki uzależnień.

Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach

40-038 Katowice ul. Lompy 19

tel. dyżurny KWP 32 200 14 44 faks 32 200 11 26

<http://www.slaska.policja.gov.pl/>

telefon alarmowy: 997, 112

infolinia: 800 16 30 90

2. Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

Na terenie województwa śląskiego koordynatorami czynności mających na celu zapewnienie zdrowego i bezpiecznego wycieczki dzieci i młodzieży są upoważnieni przedstawiciele Wojewódzkiej oraz Powiatowych Stacji Sanitarno - Epidemiologicznych.

Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Katowicach

40-957 Katowice ul. Raciborska 39

www.wsse.katowice.pl

tel. 32 351 23 18

e-mail: wsse.katowice@pis.gov.pl

3. Państwowa Straż Pożarna

Każdy obiekt, przeznaczony na organizację wypoczynku dzieci i młodzieży musi uzyskać pozytywną opinię właściwej Rejonowej Komendy Państwowej Straży Pożarnej. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości, co do sposobu zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektu, w którym przebywają dzieci, można uwagi zgłosić do najbliższej miejskiej lub powiatowej komendy Państwowej Straży Pożarnej, których adresy znajdują się na stronie internetowej.

Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej

40-042 Katowice ul. Wita Stwosza 36

tel. 32 604 01 00

tel. 32 604 01 25

<http://www.katowice.kwpsp.gov.pl>

telefon alarmowy: 998

e-mail: straz@katowice.kwpsp.gov.pl

4. Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego

Ujawnione nieprawidłowości, czy też uszkodzenia infrastruktury (obiektów budowlanych w tym placów zabaw) należy zgłaszać w pierwszej kolejności właścicielowi, a gdy nie odniesie to skutku, Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego

40 - 015 Katowice ul. Francuska 8

tel. 32 20 97 872; 32 256 46 79

winb@katowice.uw.gov.pl

5. Straż Graniczna

Po przystąpieniu Polski do Strefy Schengen została zniesiona nie tylko kontrola graniczna obywateli Unii, lecz również wszelkie ograniczenia w ruchu osobowym. Dokumentem

niezbędnym do poruszania się w ramach Strefy Schengen jest ważny paszport lub dowód osobisty, ta zasada dotyczy również dzieci.

Śląski Oddział Straży Granicznej

47 - 400 Racibórz ul. Dąbrowskiego 2

tel. 32 414 40 00; faks 032 414 47 00

www.slaski.strazgraniczna.pl

6. Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

Będąc w górach na wycieczce pieszej, narciarskiej lub innej imprezie krajoznawczo - turystycznej w razie wystąpienia sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia i innych nieprzewidzianych warunkami pogodowymi sytuacji, korzystamy z pomocy Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

GOPR – stacja centralna Grupy Jurajskiej

42-345 Kroczyce Podlesice 5

tel. 34 315 20 99; 315 20 00

telefon alarmowy: 985

telefon ratunkowy w górach: 601 100 300

gopr-jura@netpro.pl

jurajska@gopr.pl

GOPR - Grupa Beskidzka

43-370 Szczyrk ul Dębowa 2

telefon alarmowy: 33 985 oraz 601 100 300

tel. 33 829 69 00

faks 33 829 69 04

naczelnik Grupy 33 829 69 07

<http://www.beskidy.gopr.pl>

e-mail: poczta@beskidy.gopr.pl

7. Wydział Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Dla obszaru województwa śląskiego rejestr pośredników i organizatorów turystycznych prowadzi Wydział Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Informacje dotyczące organizatorów i pośredników można uzyskać na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki pod adresem internetowym: turystyka.crz.mg.gov.pl lub w Wydziale Turystyki i Sportu.

Wydział Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Katowice ul. Reymonta 24

tel. 32 77 40 900; 32 77 40 977

e-mail: sport@silesia-region.pl

8. Śląska Izba Turystyki

Izby Turystyczne prowadzą weryfikację biur, które pragną przynależeć do Izby. Członkowie Izby działają na rynku od minimum dwóch lat i są na bieżąco informowani przez Zarząd Izby o obowiązujących przepisach. Izba wyjaśnia wątpliwości dotyczące realizacji usług turystyczno - wypoczynkowych.

Górnośląska Izba Turystyki

40-014 Katowice ul. Mariacka 1

tel./faks 032 781 9552

www.slaskaizbaturystyki.com

e-mail: biuro@slaskaizbaturystyki.com

9. Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych

Oddział Śląski PTSM

40 – 086 Katowice ul. Sokolska 26

<http://ptsmkatowice.republika.pl>

e-mail:

tel. 32 259 68 49

10. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

Informacje dotyczące bezpieczeństwa osób przebywających nad wodami można uzyskać u przedstawicieli WOPR w poszczególnych oddziałach oraz Ratowników WOPR.

Wojewódzkie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Katowicach

40-161 Katowice Aleja Korfantego 66/6

Aleja Korfantego 66/6

tel./faks 032 253 61 58; 500 543 210

www.slaskiewopr.pl

e-mail: biuro@slaskiewopr.pl

e-mail: biuro@slaskiewopr.eu

11. Śląskie Centrum Informacji o Sektach i Grupach Psychomanipulacyjnych

Okres ferii letnich i zimowych to czas zwiększonej aktywności sekt i subkultur młodzieżowych. Pozostawione bez kontroli rodziców dzieci i młodzież mogą stać się mimowolnymi ofiarami ich negatywnego oddziaływania. Aby temu zapobiec, Śląskie Centrum Informacji o Sektach i Grupach Psychomanipulacyjnych udostępnia materiały o zagrożeniach, jakie niesie ze sobą kontakt z sektą.

Śląskie Centrum Informacji o Sektach i Grupach Psychomanipulacyjnych w Chorzowie

40-500 Chorzów ul. Omańkowskiej 1

tel. 32 241 20 68

<http://www.sekty.cal.pl>

e-mail: katowice@op.pl

telefon zaufania: 0501 487 344

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w czasie wakacji – rady, ostrzeżenia, odpowiedzialność prawna.

POLICJA

Okres wakacyjny to szczególny czas dla dzieci i młodzieży. W lipcu i sierpniu wiele z nich wyjeżdża na różnego rodzaju obozy czy kolonie, spędzając czas nad wodą, w górach, w lesie, czy na obiektach sportowych.

Towarzyszące wypoczynkowi odprężenie sprawia, że dzieci i młodzież, a nawet dorośli niekiedy zapominają o podstawowych zasadach bezpieczeństwa.

Chcąc więc ograniczyć zagrożenie, prosimy rodziców i organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży, aby pamiętali o podstawowych zasadach bezpieczeństwa:

- 1) zapewnianiu maksimum opieki i zainteresowania,
- 2) dbaniu o wykształcanie w nich zdrowego stylu życia - wolnego od nałogów,
- 3) sprawdzaniu miejsc zabawy, rekreacji czy wypoczynku - czy są bezpieczne,

- 4) uczeniu dzieci, aby nie brały nic od osób obcych (lizaków, cukierków, itp.) czy z nimi się oddalały, np. odchodziły od grupy, wsiadały do ich samochodów, itd.,
- 5) wyrobieniu w dzieciach nawyku informowania opiekuna, gdzie i z kim idą oraz kiedy wrócą,
- 6) uczeniu ostrożności przy zabawie w pobliżu wody, placu budowy, ruchliwych ulic, torowisk, itp. niebezpiecznych miejsc,
- 7) przypominaniu dzieciom jak należy się zachowywać w kontakcie z dzikimi zwierzętami, bezpańskimi psami, które choć miłe i spokojne mogą być niebezpieczne.

Więcej porad na temat bezpiecznego spędzania wakacji mogą Państwo znaleźć na stronach internetowych Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach (www.slaska.policja.gov.pl), prosimy o zapoznanie się i wykorzystanie materiałów tam zawartych. Porady dla dzieci znajdują się również na podstronie maskotki „Sznupka”.

Przypominamy też wybrane, szczególnie ważne przepisy prawa związane z bezpieczeństwem dzieci i młodzieży:

- 1) zgodnie z art. 4 § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich: *każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu”, w myśl § 2: każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję, natomiast zgodnie z § 3: instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu,*
- 2) zgodnie z art. 304 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego: *każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję..., natomiast zgodnie § 2: instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa,*
- 3) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w

- 4) trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom do lat 18. Zachowanie takie, zgodnie z art. 43 tejże ustawy, jest przestępstwem.
- 5) zgodnie z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii: *kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3, natomiast zgodnie z ust. 2: jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu lub nakłania go do użycia takiego środka lub substancji albo udziela ich w znacznych ilościach innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8,*
- 6) zgodnie z art. 59 ust 1 ww. ustawy: *kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, natomiast zgodnie z ust. 2: jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu, ułatwia użycie albo nakłania go do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3,*
- 7) zgodnie z art. 60 ww. ustawy: *kto, będąc właścicielem lub działającym w jego imieniu zarządcą albo kierownikiem zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadząc inną działalność usługową, mając wiarygodną wiadomość o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 56, 58 lub 59 na terenie tego zakładu lub lokalu, nie powiadamia o tym niezwłocznie organów ścigania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2,*
- 8) zgodnie z art. 62 ust. 1 ww. ustawy: *kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”, natomiast w myśl ust. 2 „jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8,*
- 9) zgodnie z art. 37 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym: *kto sprzedaje wyroby pirotechniczne, wyłączone spod koncesjonowania lub broń, na posiadanie której nie jest wymagane pozwolenie, osobom niepełnoletnim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2,*
- 10) zgodnie z art. 160 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny: *kto naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3, w myśl § 2: jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, § 3: jeżeli sprawca czynu*

określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Natomiast zgodnie z § 4: nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1-3 sprawca, który dobrowolnie uchylił groźące niebezpieczeństwo, a w myśl § 5: ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na wniosek pokrzywdzonego (pozostałe czyny są więc ścigane z urzędu).

- 11) *zgodnie z art. 162 § 1 ww. Kodeksu: kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu groźącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3, w myśl § 2: nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej,*
- 12) *zgodnie z art. 191 § 1 ww. Kodeksu: kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3,*
- 13) *zgodnie z art. 200 § 1 ww. Kodeksu: kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12, w myśl § 2: tej samej karze podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej,*
- 14) *zgodnie z art. 202 § 1 ww. Kodeksu: kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, § 2: kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2, § 3: kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8, § 4: kto utrwala treści pornograficzne z udziałem małoletniego poniżej lat 15, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, § 4a: kto sprowadza, przechowuje lub posiada treści pornograficzne z udziałem małoletniego poniżej lat 15, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, § 4b: kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2,*

- 15) zgodnie z art. 207 § 1 ww. Kodeksu: *kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, natomiast w myśl § 2: jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10, natomiast zgodnie z § 3: jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12,*
- 16) zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń: *kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7, dopuszcza do przebywania małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, podlega karze grzywny albo karze nagany,*
- 17) zgodnie z art. 106. ww. Kodeksu: *kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7 albo nad inną osobą niezdolną rozpoznać lub obronić się przed niebezpieczeństwem, dopuszcza do jej przebywania w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka, podlega karze grzywny albo karze nagany.*

Zachęcamy do lektury także innych przepisów wskazanych powyżej aktów prawnych

Wskazania dla organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży w zakresie utrzymania obiektu/budynku.

1. Właściciel lub zarządca obiektu zobowiązany jest posiadać:
 - a) Książkę obiektu budowlanego (stanowiącą dokument przeznaczony do zapisów), do której powinny być dołączone między innymi:
 - decyzja administracyjna organu administracji architektoniczno - budowlanej – tzw. pozwolenie na budowę budynku oraz pozwolenia na zmianę sposobu użytkowania, jeżeli budynek ten został przebudowany i zaadaptowany na obecne cele;
 - decyzja organu nadzoru budowlanego (pinb) – zezwalająca na użytkowanie budynku;
 - b) Protokoły przeglądów okresowych budynku stanu sprawności technicznej budynku:
 - rocznego (wykonanego co najmniej jeden raz w roku) sprawdzającego: elementy budynku narażone na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania budynku; instalację gazową oraz przewody kominowe; instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska;
 - dwuletniego lub czteroletniego kotłów (wykonanego co najmniej jeden raz na dwa lub cztery lata), w zależności od wydajności kotła, z uwzględnieniem efektywności energetycznej kotłów oraz ich wielkości do potrzeb użytkowych;
 - pięcioletniego, (wykonanego co najmniej jeden raz na pięć lat, aktualnego) stanu sprawności technicznej i przydatności do użytkowania obiektu, estetyki oraz jego otoczenia, instalacji elektrycznej i piorunochronnej (o ile jest) w zakresie stanu

połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów; oceny efektywności energetycznej zastosowanych urządzeń chłodniczych w systemach klimatyzacji, ich wielkości w stosunku do wymagań użytkowych o mocy chłodniczej nominalnej większej niż 12 kW;

- okresowej sprawdzającej elementy budynku narażone na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania budynku, co najmniej dwa razy w roku, w terminach do 31 maja oraz do 30 listopada, w przypadku budynków o powierzchni zabudowy przekraczającej 2.000 m² oraz innych obiektów budowlanych o powierzchni dachu przekraczającej 1.000 m²; osoba dokonująca kontroli jest obowiązana bezzwłocznie pisemnie zawiadomić właściwy organ o przeprowadzonej kontroli;
- bezpiecznego użytkowania obiektu każdorazowo w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 Prawa budowlanego.

Kontrole ogólnobudowlane oraz w stosunku do kominów, w których ciąg kominowy jest wymuszony pracą urządzeń mechanicznych - powinny być przeprowadzane przez osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności; w stosunku do instalacji elektrycznej i piorunochronnej, gazowej oraz urządzeń chłodniczych w systemach klimatyzacji – osoby posiadające kwalifikacje wymagane przy wykonywaniu dozoru nad eksploatacją urządzeń, instalacji, sieci energetycznych i gazowych; przewodów kominowych – mistrz kominiański.

2. Właściciel lub zarządca w szczególny sposób powinien zwracać uwagę na obowiązki wynikające z art. 5, 61, 62, 70 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku - Prawo budowlane.

Wskazania dla organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży w zakresie organizacji transportu osób

INSPEKTORAT TRANSPORTU DROGOWEGO

Co organizator transportu osób powinien wiedzieć na temat czasu pracy kierowcy?

Bezpieczne prowadzenie pojazdów uzależnione jest min. od kondycji psychofizycznej kierowcy. Żeby zachować prawidłowe funkcje psychiczne, odnośnie szybkości i zakresu spostrzegania, szybkości i stałości reakcji, kierowca powinien przestrzegać minimalnych okresów przerw i odpoczynków oraz maksymalnych okresów jazdy. Przepisy socjalne kierowców (zasady wynikające z rozporządzenia WE 561/2006) mają na celu bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego.

1. Dzienny okres odpoczynku

Gdy pojazd prowadzi 1 kierowca:

- powinien być odebrany w ciągu 24 godzin od momentu rozpoczęcia dnia pracy kierowcy,
- regularny powinien trwać, co najmniej 11 godzin (może być podzielony na dwie części 3 godz. + 9 godz.),

- skrócony (maks. 3 razy pomiędzy dwoma tygodniowymi odpoczynkami), powinien trwać min. 9 godzin.

W przypadku załogi kilkuosobowej:

- odpoczynek w wymiarze 9 godzin można odebrać w okresie 30 godzin.

Trzeba jednak pamiętać, że ten przywilej przysługuje kierowcy wyłącznie wtedy, gdy w trakcie każdego okresu prowadzenia pojazdu pomiędzy dwoma kolejnymi dziennymi lub tygodniowymi okresami odpoczynku, w pojeździe przebywa, co najmniej dwóch kierowców w celu prowadzenia pojazdu. Przez pierwszą godzinę obsady kilkuosobowej obecność innego kierowcy lub kierowców jest fakultatywna, ale przez pozostałą część tego okresu jest obowiązkowa.

2. Tygodniowy okres odpoczynku

- Powinien się rozpocząć nie później niż po zakończeniu sześciu okresów 24 godzinnych, licząc od końca poprzedniego tygodniowego okresu odpoczynku,
- w ciągu dwóch kolejnych tygodni kierowca wykorzystuje, co najmniej: dwa regularne tygodniowe okresy odpoczynku trwające 45 godzin, lub jeden regularny tygodniowy okres odpoczynku i jeden skrócony tygodniowy okres odpoczynku trwający, co najmniej 24 godziny.

Skrócenie to należy jednak skompensować równoważnym odpoczynkiem wykorzystanym jednorazowo łącznie z innym okresem odpoczynku trwającym, co najmniej dziewięć godzin - przed końcem trzeciego tygodnia następującego po danym tygodniu.

3. Dzienny czas prowadzenia pojazdu

- Łączny czas prowadzenia pojazdu od zakończenia jednego dziennego okresu odpoczynku do rozpoczęcia następnego dziennego okresu odpoczynku lub pomiędzy dziennym okresem odpoczynku a tygodniowym okresem odpoczynku, nie może przekroczyć 9 godzin (dwa razy w tygodniu może trwać do 10 godz.).

Przy czym tydzień należy rozumieć, jako okres od godz. 00.00 w poniedziałek do godz. 24.00 w niedzielę.

4. Tygodniowy czas prowadzenia pojazdu nie może przekroczyć 56 godzin.
5. Łączny czas prowadzenia pojazdu w ciągu dwóch kolejnych tygodni nie może być > 90 godzin.
6. Przerwy w jeździe - po okresie prowadzenia pojazdu trwającym cztery i pół godziny kierowca powinien zrobić ciągłą przerwę (odpoczynek) trwającą, co najmniej czterdzieści pięć minut. Przerwę można podzielić na dwie części, pierwsza musi mieć, co najmniej 15 minut a druga, co najmniej 30 minut.

Wybrane zasady dotyczące bezpieczeństwa w ruchu

POLICJA

1. Obowiązki pieszego.

Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku – z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.

Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.

Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.

Korzystanie przez pieszego z drogi dla rowerów jest dozwolone tylko w razie braku chodnika lub pobocza albo niemożności korzystania z nich. Pieszy, z wyjątkiem osoby niepełnosprawnej, korzystając z tej drogi, jest obowiązany ustąpić miejsca rowerowi.

W strefie zamieszkania pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

2. Ruch kolumn pieszych.

Kolumna pieszych, z wyjątkiem pieszych w wieku do 10 lat, może się poruszać tylko prawą stroną jezdni.

Kolumna pieszych w wieku do 10 lat jest obowiązana korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku - z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, kolumna pieszych może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.

Kolumna pieszych w wieku do 10 lat poruszająca się po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.

Liczba pieszych idących jezdnią w kolumnie obok siebie nie może przekraczać 4, a w kolumnie wojskowej - 6, pod warunkiem że kolumna nie zajmuje więcej niż połowy szerokości jezdni.

Piesi w wieku do 10 lat mogą iść w kolumnie tylko dwójkami pod nadzorem co najmniej jednej osoby pełnoletniej.

Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 m. Odległość między kolumnami nie może być mniejsza niż 100 m.

Jeżeli przemarsz kolumny pieszych odbywa się w warunkach niedostatecznej widoczności:

1) pierwszy i ostatni z idących z lewej strony są obowiązani nieść latarki:

a) pierwszy - ze światłem białym, skierowanym do przodu,

b) ostatni - ze światłem czerwonym, skierowanym do tyłu;

W kolumnie o długości przekraczającej 20 m idący po lewej stronie z przodu i z tyłu są obowiązani używać elementów odblaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym, a ponadto idący po lewej stronie są obowiązani nieść dodatkowo latarki ze światłem białym, rozmieszczone w taki sposób, aby odległość między nimi nie przekraczała 10 m;

światło latarek powinno być widoczne z odległości co najmniej 150 m.

Zabrania się:

Ruchu po jezdni kolumny pieszych w czasie mgły; zakaz ten nie dotyczy kolumny wojskowej lub policyjnej;

Ruchu po jezdni kolumny pieszych w wieku do 10 lat w warunkach niedostatecznej widoczności;

Prowadzenia po jezdni kolumny pieszych przez osobę w wieku poniżej 18 lat.

3. Przechodzenie przez jezdnię – zakazy

1) zabrania się wchodzenia na jezdnię:

- bezpośrednio przed jadącym pojazdem, w tym również na przejściu dla pieszych,
- spoza pojazdu lub innej przeszkody ograniczającej widoczność drogi;

2) przechodzenia przez jezdnię w miejscu o ograniczonej widoczności drogi;

3) zwalniania kroku lub zatrzymywania się bez uzasadnionej potrzeby podczas przechodzenia przez jezdnię lub torowisko;

4) przebiegania przez jezdnię;

5) chodzenia po torowisku;

6) wchodzenia na torowisko, gdy zapory lub półzapory są opuszczone lub opuszczanie ich rozpoczęto;

7) przechodzenia przez jezdnię w miejscu, w którym urządzenie zabezpieczające lub przeszkoda oddzielają drogę dla pieszych albo chodnik od jezdni, bez względu na to, po której stronie jezdni one się znajdują.

4. Kolumna pojazdów

1) Liczba pojazdów jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:

- samochodów osobowych, motorowerów lub motocykli - 10;
- rowerów jednośladowych - 15;
- pozostałych pojazdów - 5.

2) Odległość między jadącymi kolumnami nie może być mniejsza niż 500 m dla kolumn pojazdów samochodowych oraz 200 m dla kolumn pozostałych pojazdów.

3) Jazda w kolumnie nie zwalnia kierującego pojazdem od przestrzegania obowiązujących przepisów ruchu drogowego.

4) Zabrania się wjeżdżania między jadące w kolumnie rowery jednośladowe oraz pojazdy uprzywilejowane i podporządkowane Ministrowi Obrony Narodowej.

5. Ruch rowerem.

Kierujący rowerem jednośladowym jest obowiązany korzystać z drogi dla rowerów lub z drogi dla rowerów i pieszych. Kierujący rowerem, korzystając z drogi dla rowerów i pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

W razie braku drogi dla rowerów lub drogi dla rowerów i pieszych kierujący rowerem jednośladowym jest obowiązany korzystać z pobocza, a jeżeli nie jest to możliwe - z jezdni.

Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze, pod warunkiem że jest ono umieszczone na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.

Kierującemu rowerem lub motorowerem zabrania się:

- jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu;
- jazdy bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach lub podnóżkach;
- czepiania się pojazdów.

Na przejeździe dla rowerzystów, kierującemu rowerem zabrania się:

- wjeżdżania bezpośrednio przed jadący pojazd;
- zwalniania lub zatrzymywania się bez uzasadnionej przyczyny.

Korzystanie z chodnika lub drogi dla pieszych przez kierującego rowerem jednośladowym jest dozwolone wyjątkowo, gdy:

- opiekuje się on osobą w wieku do lat 10 kierującą rowerem lub
- szerokość chodnika wzdłuż drogi, po której ruch pojazdów jest dozwolony z prędkością większą niż 50 km/h, wynosi co najmniej 2 m i brakuje wydzielonej drogi dla rowerów.

Kierujący rowerem, korzystając z chodnika lub drogi dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli, zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

Kierujący rowerem może jechać lewą stroną jezdni na zasadach określonych dla ruchu pieszych. Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku - z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi. Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi. Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie), jeżeli opiekuje się on osobą kierującą rowerem w wieku do lat 10.

6. Dzieci na drodze.

Dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Nie dotyczy to strefy zamieszkania.

Dziecko w wieku do 15 lat, poruszające się po drodze po zmierzchu poza obszarem zabudowanym, jest obowiązane używać elementów odblaskowych w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu.

Powyższe przepisy nie dotyczą drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych.

7. Zakazy porządkowe.

Zabrania się:

- prowadzenia kolumny pieszych osobie w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
- otwierania drzwi pojazdu, pozostawiania otwartych drzwi lub wysiadania bez upewnienia się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;

- umieszczania na drodze lub w jej pobliżu urządzeń wysyłających lub odbijających światło w sposób powodujący oślepienie albo wprowadzających w błąd uczestników ruchu;

Kierującemu pojazdem zabrania się:

- przewożenia osoby w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu na rowerze lub motorowerze albo motocyklu, chyba że jest przewożona w bocznym wózku;
- przewożenia w foteliku ochronnym dziecka siedzącego tyłem do kierunku jazdy na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego wyposażonego w poduszkę powietrzną dla pasażera;
- przewożenia, poza specjalnym fotelikiem ochronnym, dziecka w wieku do 12 lat na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego.

8. Przewóz dzieci i młodzieży.

Pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej.

W warunkach niedostatecznej widoczności tablice powinny być oświetlone, chyba że są wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży.

Kierujący pojazdem, omijając pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.

Zabrania się oznaczania pojazdu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej, w czasie, gdy dzieci lub młodzież nie są przewożone.

9. Autobus szkolny.

Kierujący autobusem szkolnym podczas wsiadania lub wysiadania dzieci jest obowiązany włączyć światła awaryjne.

Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok autobusu szkolnego, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.

Jeżeli autobus szkolny przewozi inne osoby lub nie przewozi żadnych osób, tablice z napisem „autobus szkolny” powinny być zdjęte, zasłonięte lub złożone.

10. Przewóz osób niepełnosprawnych.

Pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu osób niepełnosprawnych oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy niebieskiej z międzynarodowym symbolem wózka inwalidzkiego barwy białej. Tablice te powinny być wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej.

10. Przewóz osób.

Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. Liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym.

Zabrania się przewozu osób w przyczepie, z tym że dopuszcza się przewóz dzieci do szkół lub przedszkoli i z powrotem w przyczepie dostosowanej do przewozu osób, ciągniętej przez ciągnik rolniczy.

Kierującemu pojazdem silnikowym, który przewozi osobę, zabrania się palenia tytoniu lub spożywania pokarmów w czasie jazdy. Nie dotyczy to kierującego samochodem ciężarowym, który przewozi osobę w kabinie kierowcy, i kierującego samochodem osobowym, z wyjątkiem taksówki.

Kontrole autokarów proszę uzgadniać telefonicznie z wyprzedzeniem i następnie potwierdzić faksem (nr tel. 32 42-88-153, nr faks: 32 42-88-151) w godzinach od 7:00 do 15:00 od poniedziałku do piątku.

Wskazania dla organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży w zakresie zapewnienia uczestnikom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu.

STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA

1. Nadzór nad wypoczynkiem

Organizując wypoczynek dla dzieci i młodzieży, w szczególny sposób należy zadbać o bezpieczne i higieniczne warunki dla uczestników, stosując się przy tym do obowiązujących w tym zakresie przepisów prawnych.

Zgodnie z art.1 pkt 5 ustawy z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w placówkach wypoczynku.

W trakcie bieżącej kontroli prowadzonej przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej ocenie podlegają:

- teren wokół miejsca wypoczynku:
 - ogrodzenie
 - szlaki komunikacyjne
 - czystość wokół placówki,
 - zabezpieczenie otworów kanalizacyjnych i studzienek,
 - miejsce gromadzenia odpadów
- budynek (w przypadku organizowania wypoczynku w placówce stałej): obiekt przeznaczony na wypoczynek musi być zaopatrzony w wodę ciepłą i zimną, podłączony do kanalizacji ogólnej lub zbiornika bezodpływowego.
- pokoje mieszkalne:
 - obiekt powinien dysponować odpowiednią liczbą miejsc noclegowych; sypialnie powinny być wyposażone w łóżka pojedyncze, a także w szafki ubraniowe, nocne i wieszaki, koce i pościel. Meble i sprzęt należy utrzymywać w czystości i w dobrym stanie technicznym.
 - pomieszczenia sanitarne: oddzielne dla dziewcząt i chłopców, zaopatrzone w ciepłą i zimną wodę, mydło, suszarki lub ręczniki jednorazowe, papier toaletowy, półki na przybory toaletowe, wieszaki na ręczniki i odzież.
 - na terenie obiektu powinny być wydzielone pomieszczenia na :
 - pranie i suszenie mokrej odzieży uczestników wypoczynku,
 - przechowywanie sprzętu porządkowego i środków czystości,
 - brudną i czystą bieliznę pościelową .

Zaleca się aby pomieszczenia udostępnione do dyspozycji dzieci i młodzieży spełniały odpowiednie wymagania. Najważniejsze z nich podano w tabeli.

1.	sypialnia	3 - 5m ² na jednego uczestnika
		między łózkami swobodne przejście
2.	jadalnia i świetlica	1 m ² na jednego uczestnika
3.	urządzenia sanitarne	1 umywalka na 5 osób
		1 miska ustępowa na 10 dziewcząt
		1 miska ustępowa i 1 pisuar na 20 chłopców
		1 natrysk na 15 osób

- blok żywieniowy: posiłki mogą być przygotowywane na miejscu lub w formie cateringu. W pomieszczeniach bloku żywieniowego należy zapewnić właściwy stan techniczny i czystości. Wielkość pomieszczeń i wyposażenie muszą zapewniać wystarczającą przestrzeń roboczą na wykonywanie wszystkich czynności w higienicznych warunkach oraz właściwe warunki do przechowywania żywności. W pomieszczeniach kuchni należy wyodrębnić stanowiska przyrządzania posiłków, ich wydawania oraz mycia i dezynfekcji naczyń. W placówce powinna znajdować się dokumentacja dotycząca dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej.

Podczas kontroli placówki wypoczynkowej muszą zostać udostępnione następujące dokumenty :

- 1) wynik badania wody,
 - 2) kopia umowy wywozu nieczystości,
 - 3) dokumentacja zdrowotna personelu,
 - 4) kopia umowy z gabinetem podstawowej opieki zdrowotnej – w przypadku braku opieki medycznej w placówce.
2. Na terenie województwa śląskiego kontrolę nad wypoczynkiem dzieci i młodzieży sprawują przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej, współpracujący z Kuratorium Oświaty, Państwową Strażą Pożarną i Komendami Policji. Dane teleadresowe Powiatowych Stacji Sanitarno Epidemiologicznych znajdują się na stronie Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Katowicach: www.wsse.katowice.pl w zakładce: PSSE w województwie śląskim.

Wskazania dla organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa pożarowego.

STRAŻ POŻARNA

1. Wymagania w zakresie posiadanej dokumentacji.

W celu wydania pozytywnej opinii w zakresie ochrony przeciwpożarowej przez Komendanta Miejskiego/Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej właściciel, użytkownik

obiektu przeznaczonego do wypoczynku dla dzieci i młodzieży powinien dysponować następującymi dokumentami:

- a) aktualnymi protokołami z przeprowadzonych prób zainstalowanych w budynku urządzeń przeciwpożarowych: (oświetlenia awaryjnego-ewakuacyjnego, instalacji wodociągowej przeciwpożarowej hydrantów wewnętrznych, sieci wodociągowej przeciwpożarowej z hydrantami zewnętrznymi stanowiącymi zaopatrzenie w wodę do gaszenia pożaru, dźwiękowego systemu ostrzegawczego, instalacji sygnalizacji pożarowej, instalacji oddymiających, instalacji tryskaczowej),
- b) opracowaną „Instrukcją bezpieczeństwa pożarowego”, w której uwzględnione powinno być przeznaczenie obiektu do wypoczynku dzieci i młodzieży, a w szczególności związane z tym wymagania i zasady postępowania w przypadku konieczności przeprowadzenia ewakuacji oraz powstania pożaru czy innego zagrożenia,
- c) aktualnymi protokołami badań i pomiarów instalacji technicznych występujących w budynku: (elektrycznej, gazowej, odgromowej, przewodów kominowych, spalinowych, wentylacyjnych i innych wpływających na stan bezpieczeństwa budynku, itp.),
- d) potwierdzeniem palności jak również stopnia toksyczności i dymotwórczości dla elementów wykończenia wnętrz i wyposażenia stałego, zastosowanych na drogach komunikacji ogólnej służących celom ewakuacji i w pomieszczeniach, w których może przebywać jednocześnie ponad 50 osób,

2. Wymagania w zakresie wyposażenia obiektów w gaśnice, oznakowania znakami informacyjnymi oraz przeprowadzenia szkoleń przeciwpożarowych.

W omawianym zakresie właściciel/użytkownik powinien:

- a) wyposażyć obiekt w wykaz telefonów alarmowych, instrukcje postępowania na wypadek powstania pożaru oraz odpowiednie gaśnice,
- b) oznakować zgodnie z Polskimi Normami drogi ewakuacyjne, miejsca lokalizacji przeciwpożarowych wyłączników prądu, głównych zaworów gazu, składowania materiałów niebezpiecznych pożarowo, urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic oraz usytuowania elementów sterujących urządzeniami przeciwpożarowymi,
- c) zaznajomić pracowników z przepisami przeciwpożarowymi i porządkowymi (z uwzględnieniem obsługi sprzętu przeciwpożarowego i prowadzenia ewakuacji) oraz ustalić sposoby postępowania na wypadek pożaru lub innego zagrożenia,

3. Uwagi ogólne

Wnosząc do właściwej terenowo Komendy Powiatowej/Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej o dokonanie kwalifikacji obiektu do wypoczynku dzieci i młodzieży należy uwzględnić fakt przeprowadzenia przez jej przedstawicieli kontroli w terminie do 21 dni od dnia złożenia wniosku, nie wcześniej jednak niż po upływie 3 dni (termin określony w art. 23 ust. 7 ustawy o ochronie przeciwpożarowej). Strona otrzyma pocztą upoważnienie do kontroli określające termin jej przeprowadzenia i czas trwania.

Po przeprowadzeniu czynności kontrolno-rozpoznawczych oraz nie stwierdzeniu nieprawidłowości w kontrolowanych obiektach, wydawana jest opinia o spełnieniu wymagań w zakresie ochrony przeciwpożarowej. W przypadku ich stwierdzenia, wydawana jest opinia negatywna wraz z uzasadnieniem oraz decyzja administracyjna nakazująca usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości w określonych terminach.

WYKAZ WYBRANYCH AKTÓW PRAWNYCH
stan prawny nadzień: 21 listopada 2012 r.

Obowiązki dyrektora, nauczycieli

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Art. 6 i 7 Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. nr 97, poz. 674, z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. nr 6, poz.69 z późn.zm.)

Wycieczki, rekreacja, wypoczynek

Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. nr 208, poz. 1240)

Ustawa z dnia z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. nr 208, poz. 1241)

Ustawa z dnia 20 marca 2010 r. o sporcie (Dz. U. nr 127, poz. 857, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 roku – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 poz. 1137)

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz. U. z 2004 r. nr 223, poz. 2268, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówka krajoznawstwa i turystyki (Dz. U nr 135, poz. 1516)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 września 2005 r. w sprawie wzoru formularza listy podróżujących dla wycieczek w Unii Europejskiej (Dz. U. nr 188, poz.1582)

Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 4 marca 2011 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. nr 60, poz. 302)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. nr 12, poz. 67 z późn. zm.)

Zdrowie

Ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej z dnia 14 marca.1985 r. (Dz. U. z 2011 r. nr 212, poz.1263, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2007 r. nr 70 poz. 473 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 nr 10, poz. 55, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124)

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach (Dz. U. nr 234, poz. 1570, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2010 r. nr 136, poz. 914., z późn. zm.)

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. nr 231 z 2011, poz. 1375)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1996 r. w sprawie sposobu organizowania i prowadzenia działalności w dziedzinie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym(Dz. U. nr 112, poz. 537)

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. nr 61, poz. 417 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli. (Dz. U. nr 86, poz.478)

Obiekty

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. nr 243, poz. 1623 z późn. zm.).

Ustawa o ochronie przeciwpożarowej z dnia 24 sierpnia 1991 r. Dz. U. 2009 nr 178, poz. 1380, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. z 2012, poz. 1017)

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391)

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. nr 185, poz. 1243 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2002 r. nr 75, poz. 690 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (Dz. U. z 2006 r. nr 22, poz.169, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. nr 109, poz.719)

Instrukcja Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie wymagań higieniczno-sanitarnych dla stacjonarnych obozów pod namiotami. Warszawa czerwiec 2010

Odpowiedzialność prawna

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. 2010 r. nr 33 poz. 178, późn. zm.)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. nr 89 poz. 555 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. nr 46 poz. 275, z późn. zm.)

Stanowisko w sprawie możliwości podawania leków dzieciom przez nauczycieli w szkole i przedszkolu.

1. Stany nagłe.

W sytuacjach nagłych, gdy stan zdrowia dziecka wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej nauczyciel, dyrektor szkoły lub pielęgniarka zobowiązani są do podjęcia działań pomocy przedmedycznej w zakresie posiadanych umiejętności oraz wezwania karetki pogotowia ratunkowego. Jednocześnie, obowiązkiem tych osób jest zawiadomienie rodziców lub opiekunów prawnych

2. Inne problemy zdrowotne zgłaszane przez uczniów.

W innych przypadkach, gdy uczeń zgłasza wystąpienie problemu zdrowotnego (np. dolegliwości bólowych), pielęgniarka po rozmowie z uczniem zawiadamia rodziców/opiekunów prawnych, z zaleceniem konieczności odbycia konsultacji lekarskiej. W sytuacji nieobecności pielęgniarki, do podjęcia powyższych działań zobowiązany jest dyrektor placówki oświatowej lub upoważniona przez niego osoba.

3. Podawanie leków uczniom z chorobą przewlekłą.

W odniesieniu do ucznia z chorobą przewlekłą, kiedy występuje konieczność stałego podawania mu leków w szkole, rodzice dziecka (przed przyjęciem go do placówki) zobowiązani są do przedłożenia informacji:

⇒ na jaką chorobę dziecko choruje?

⇒ jakie leki na zlecenie lekarza zażywa (nazwa leku, sposób dawkowania?)

Konieczne jest również dołączenie zlecenia lekarskiego oraz pisemnego upoważnienia pielęgniarce do podawania dziecku leków. Wymóg ten dotyczy także uczniów pełnoletnich. W czasie nieobecności pielęgniarki w placówce oświatowej - w sytuacji, gdy stan zdrowia dziecka wymaga podania leku lub wykonania innych czynności (np. kontroli poziomu cukru we krwi u dziecka chorego na cukrzycę; podawanie leku drogą wziewną dziecku choremu na astmę) - czynności te mogą wykonywać również inne osoby (w tym: samo dziecko, rodzic, nauczyciel), jeżeli odbyły przeszkolenie w tym zakresie. Osoby przyjmujące zadanie muszą wyrazić na to zgodę, zaś posiadanie wykształcenia medycznego nie jest wymogiem koniecznym. Delegowanie przez rodziców uprawnień do wykonywania czynności związanych z opieką nad dzieckiem oraz zgoda pracownika szkoły i zobowiązanie do sprawowania opieki winny mieć formę umowy (ustnej lub pisemnej) pomiędzy rodzicami dziecka przewlekłe chorego, a pracownikiem szkoły.

Dagmara Korbasińska
Dyrektor Departamentu
Matki i Dziecka